

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra pedagogiky

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Finanční gramotnost žáků středních škol
Financial literacy of secondary school students.

Ondřej Havlena

Vedoucí práce: doc. PhDr. Jiří Prokop, Ph.D.

Studijní program: Specializace v pedagogice

Studijní obor: Český jazyk se zaměřením na vzdělávání – Pedagogika

2024

Odevzdáním této bakalářské práce na téma Finanční gramotnost žáků středních škol potvrzuji, že jsem ji vypracoval pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Praha 15. dubna 2024

Tímto bych rád poděkoval vedoucímu práce panu doc. PhDr. Jiřímu Prokopovi, Ph.D. za jeho přístup a odborné rady během psaní této práce. S jeho pomocí jsem vždy dokázal práci ještě vylepšit. Dále bych chtěl poděkovat školám, na kterých proběhl výzkum, a respondentům z těchto škol za jejich cenné informace.

Abstrakt

Práce bude rozdělena na dvě části. V teoretické části se zaměřím na principy, vymezení pojmů a objasnění fungování finančního trhu. Teoretická část se též zaměří na výklad fenoménu finanční gramotnosti a ukáže základní škálu nástrojů, které mohou současné mladé generaci usnadnit osvojení základních metod a technik finanční gramotnosti. Dále se budu zabývat začleňováním finanční gramotnosti do školních vzdělávacích programů.

V druhé, praktické části bakalářské práce vytvořím kvantitativní finanční dotazník pro studenty středních škol, abych zjistil jejich úroveň finanční gramotnosti. Dotazníkové šetření provedu na vybraných školách: gymnáziu, průmyslové škole a na středním odborném učilišti. V závěru zanalyzuji a vyhodnotím výsledky tohoto výzkumu a eventuálně navrhnou možné teorie, jak by bylo možné situaci zlepšit.

Klíčová slova:

Finance, Finanční gramotnost, Student, Střední škola, Výzkum

ABSTRACT

This thesis will be divided into two parts. In the theoretical part I will focus on the principles, definition of concepts, and explanation of the functioning of the financial market. The theoretical part will also focus on the interpretation of the phenomenon of financial literacy and will show the basic range of tools that can facilitate the acquisition of basic financial literacy methods and techniques by today's young generation. Furthermore, I will discuss the integration of financial literacy into school curricula.

In the second, practical part of the bachelor thesis, I will develop a quantitative financial literacy questionnaire for secondary school students to determine their level of financial literacy. I will conduct the questionnaire survey in selected schools, a grammar school, an industrial school and a vocational secondary school. Finally, I will analyze and evaluate the results of this research and possibly propose possible theories on how the situation could be improved.

KEYWORDS

Finance, Financial Literacy, Student, High School, Research

Obsah

Úvod	7
Teoretická část	8
1 Finanční gramotnost	8
1.1 Definice finanční gramotnosti	8
1.1.1 Rozdělení Finanční gramotnosti	8
1.2 Rodinné a osobní finance	9
1.3 Finanční produkty	9
1.3.1 Účty	9
1.3.2 Investice	10
1.3.3 Pojištění	11
1.4 Úvěrové produkty	11
1.4.1 Kontokorent	11
1.4.2 Kreditní karta	12
1.4.3 Půjčky	12
2 Finanční vzdělání	13
2.1 Vývoj finančního vzdělání v ČR	13
2.2 Národní strategie finančního vzdělávání	14
2.2.1 Národní strategie finančního vzdělávání 2.0	15
2.3 Finanční gramotnost v aktuální společnosti	16
3 Integrace finanční gramotnosti do školních vzdělávacích programů	16
3.1 Gymnázia	17
3.2 Střední odborné školy	18
3.3 Střední odborné učiliště	20
3.4 Zhodnocení zkoumaných ŠVP	22
Praktická část	23
4 Metodologie	23
4.1 Výzkumné předpoklady a cíle	23
4.2 Metoda výzkumu na středních školách	24
4.3 Výzkumný vzorek	25
5 Vyhodnocení výzkumu	26
5.1 Finanční zázemí a nástroje	27
5.2 Vybrané základní principy a pojmy FG	34

5.3 Výuka finanční gramotnosti	39
6 Celkové zhodnocení	43
Závěr.....	45
Seznam zdrojů	46

Úvod

V této práci se budu zabývat finanční gramotností na vybraných školách a porovnávat, jestli studenti na odlišných typech středních škol mají i jinou úroveň znalostí této problematiky. V dnešní době je problematika finanční gramotnosti celkem často skloňovaná. Školský systém se snaží tuto problematiku implementovat do učebních osnov a naučit tak svoje žáky, aby si uměli poradit s penězi ve svém osobním životě. Zorientovat se ve světě peněz není jednoduchá věc a nesprávné zacházení s nimi je často fatální pro život. Na penězích dnes stojí svět a každý vzdělaný člověk by měl znát, jak s nimi zacházet. Lidé chodí do práce kolikrát jen proto, aby si nějaké peníze vydělali. Věnují tomu mnoho času, aby mohli žít co nejkomfortněji. Málomnohý člověk vydělává svoje peníze snadno, ale snad každý o ně může docela snadno přijít kvůli špatným rozhodnutím, ke kterým neměl dostatečné informace. Je tedy důležité, aby lidé už jako mladí byli vychováni k finanční stabilitě, aby znali rizika peněz a různá zákoutí, kam se mohou dostat. Před rokem 1989, kdy se do jisté míry staral stát a dával lidem alespoň nějaké jistoty, nebyly tyto znalosti tak důležité jako dnes. V dnešní době má člověk skoro až nekonečné možnosti jak naložit se svými penězi. S většími možnostmi má ale také větší rizika, že o peníze může přijít.

Na základních a středních školách se bohužel učí finanční gramotnost jen okrajově, nebo jako malá součást jiných předmětů. Neznám žádnou školu, kde by se této problematice věnovalo systematické úsilí. Když si vzpomenu na svoje léta strávená na základní a střední škole, tak si vzpomínám jen na středoškolský předmět o ekonomice, na které jsme něco takového jen vzdáleně probírali, a tudíž jsme byli jen velmi málo připraveni na svět, kde jsou peníze vždy až na prvním místě. V této práci se tedy zaměřím i na začleňování problematiky finanční gramotnosti do ŠVP a zjistím, jestli jsou dnešní studenti připraveni vstoupit do života alespoň se základními znalostmi financí a práce s nimi.

Teoretická část

1 Finanční gramotnost

1.1 Definice finanční gramotnosti

Pojem finanční gramotnost (dále jen FG) se dá popsat mnoha způsoby. Každý člověk by si asi představil něco jiného. Já jako popis FG použiji definici, která se používá v metodických příručkách v ČR: „*Finanční gramotnost je soubor znalostí, dovedností a hodnotových postojů občana nezbytných k tomu, aby finančně zabezpečil sebe a svou rodinu v současné společnosti a aktivně vystupoval na trhu finančních produktů a služeb. Finančně gramotný občan se orientuje v problematice peněz a cen a je schopen odpovědně spravovat osobní/rodinný rozpočet, včetně správy finančních aktiv a finančních závazků s ohledem na měnící se životní situace.*“¹

1.1.1 Rozdělení Finanční gramotnosti

FG je strukturovaná a zahrnuje tři základní složky, které dávají dohromady komplexní finanční znalosti.

„Peněžní gramotnost představují kompetence nezbytné pro správu hotovostních a bezhotovostních peněz a transakcí s nimi a dále správu nástrojů k tomu určených (např. běžný účet, platební nástroje apod.).

Cenovou gramotnost představují kompetence nezbytné pro porozumění cenovým mechanismům a inflaci.

*Rozpočtovou gramotnost představují kompetence nezbytné pro správu osobního/rodinného rozpočtu (např. schopnost vést rozpočet, stanovovat finanční cíle a rozhodovat o alokaci finančních zdrojů) a zahrnuje i schopnost zvládat různé životní situace z finančního hlediska. Rozpočtová gramotnost zahrnuje vedle výše popsané obecné složky také dvě složky specializované: **správu finančních aktiv** (např. vkladů, investic a pojištění) a **správu finančních závazků** (např. úvěrů nebo leasingu). To předpokládá v obou případech orientaci na trhu různě komplikovaných finančních produktů a služeb, schopnost mezi sebou jednotlivé produkty či služby porovnávat a volit ty nejvhodnější s ohledem na konkrétní životní situaci.*“²

---

¹ ALTMANOVÁ, Jitka, FALTÝN, Jaroslav; NEMČÍKOVÁ, Katarína a ZELENDOVÁ, Eva (ed.). *Gramotnosti ve vzdělávání: [příručka pro učitele]*. V Praze: Výzkumný ústav pedagogický, 2010. ISBN 978-80-87000-41-0.

² NÁRODNÍ PEDAGOGICKÝ INSTITUT. *Metodický portál RVP* [online]. [cit. 2023-10-28]. Dostupné z: <https://digifolio.rvp.cz/view/artefact.php?artefact=58591&view=2939&block=18975>

1.2 Rodinné a osobní finance

Pokud má člověk znalosti FG, měl by umět úspěšně spravovat svoje osobní a případně rodinné finance. Na finančním trhu je mnoho možností jak naložit s penězi. Základním nástrojem, který už dnes využívá většina lidí, je osobní účet. Na tento účet přichází lidem výplata a další finanční prostředky, které potom využívají. Základním principem hospodaření jednotlivce nebo rodiny je, aby měli větší příjem peněz než jejich výdej. K vytváření rodinných nebo osobních rozpočtů existují různé příručky a tabulky, které udávají, kolik procent ze svých peněz by měl člověk ideálně dávat na bydlení, kolik na potraviny, zábavu, a nakonec kolik procent by si měl člověk dávat stranou. Základ je ale stále stejný. Když se tento princip nedodrží a výdaje přesahují příjmy, tak to mnoho lidí řeší půjčkami. Další měsíc nastane ovšem stejná situace a výsledkem toho je dluhová past, kdy si lidé půjčují peníze, aby s nimi mohli splácet předešlé dluhy. Toto je typickým případem finanční ngramotnosti. Zvládnutí finanční situace je tedy závislé na FG člověka.

1.3 Finanční produkty

Někteří lidé si ještě ze starých zvyků nechávají peníze doma pod polštářem, nebo je jen vloží na svůj běžný účet a nechají je tam volně ležet. Tito lidé nemají zkušenosti nebo znalosti, aby se svými financemi zacházeli jinak. Na běžném účtu ztrácejí jejich peníze na hodnotě, protože inflace si z nich ukusuje větší díl, než jim nabízí úroková sazba na těchto účtech. V této části si tedy ukážeme, jaké prostředky se dají využívat, aby se přinejmenším minimalizovala ztráta hodnoty peněz.

1.3.1 Účty

Běžný účet je asi nejpoužívanější bankovní produkt. Jedná se o účet, který primárně slouží ke každodennímu placení. K těmto účtům jsou využívány debetní karty. Úrok na těchto účtech je ve velké většině nulový, existují však i výjimky, kdy je nějaký úrok i v tomto případě. Dnes jsou tyto účty většinou bez poplatků za vedení, za výběry z bankomatů, nebo výpisy z účtu. Většinou je k tomu podmínkou aktivní využití účtu. Osobních účtů je několik druhů. Běžný, dětský, studentský, devizový nebo třeba prémiový, kde se platí poplatek za vedení, ale jiné poplatky již nejsou.

Spořicí účet

Dalším typem účtu, který již finance zhodnocuje, je spořicí účet. Zde se úroková sazba pohybuje mezi jedním až šesti procenty. Tyto účty by měly primárně fungovat

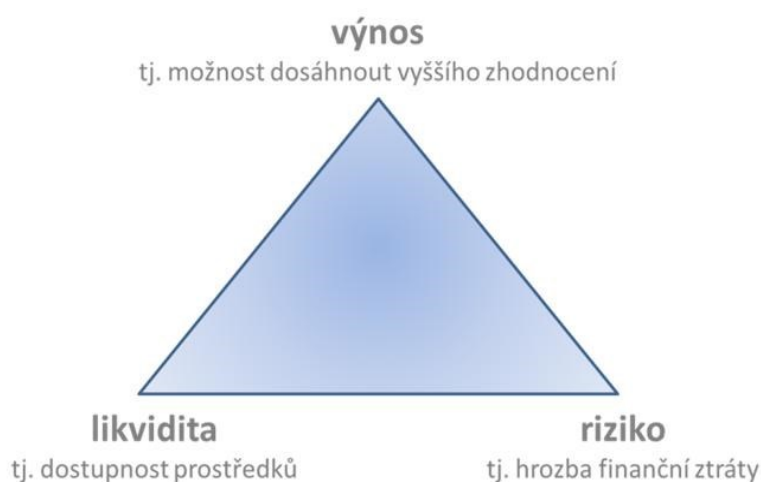
k okamžité rezervě peněz. K účtu nejsou debetní karty, ale finanční prostředky si lze jednoduše převést na běžný účet a následně využít.

1.3.2 Investice

Investičních možností je nespočet. Základním nástrojem bank pro investice jsou takzvané Podílové fondy. Ty fungují tak, že více lidí dá svoje peníze do těchto fondů a ti, kteří se o fond starají, rozhodují o tom, do čeho tyto peníze vloží. Fondy mohou být akciové, dluhopisové, komoditní, realitní nebo smíšené. Tyto fondy jsou ze zákona pojištěné, takže lidé mají jistotu, že o své peníze nepřijdou.

Další možností je investovat individuálně. Každý se může rozhodnout investovat rovnou do akcií, dluhopisů, nemovitostí nebo třeba komodit. K takovému investování je již třeba větší míry znalostí finančního trhu a jsou s tím také spojena větší rizika ztráty peněz.

Každé investování nese riziko ztráty již vložených peněz. Toto riziko se dá snížit rozložením v čase. Člověk investuje menší částky třeba každý měsíc. Čím déle se tak děje, tím je riziko menší. Dobře se to ilustruje na takzvaném investičním trojúhelníku (viz obrázek). Ten říká, že pokud chceme mít velký výnos, pojí se k němu velké riziko a menší dostupnost uložených prostředků. Když naopak chceme minimalizovat rizika a mít prostředky rychle k dispozici, bude i malý výnos. Investice s velkým výnosem, malými riziky a velkou likviditou neexistují.

Obrázek 1 Investiční trojúhelník

3

³ [Obecně | Investice | Ministerstvo financí ČR - proč se finančně vzdělávat? \(mfcr.cz\)](#)

1.3.3 Pojištění

Bankovní i nebankovní instituce nabízejí na trhu také velké množství pojištění. Rozdělují se do dvou skupin. První skupinou je pojištění, které se týká majetku. Sem patří třeba povinné ručení auta nebo pojištění majetku. Druhou skupinou jsou pojištění osob. Z druhé skupiny je pro tuto práci relevantní tzv. životní pojištění. Jedná se o typ pojištění, které kryje různá rizika související s životem pojištěného. Asi nejlépe to vystihuje popis na webu ministerstva financí: *„životní pojištění kryje riziko, že člověk bude sice žít, ale nebude mít dostatečný příjem na úhradu svých materiálních potřeb, rovněž jako to, že člověk žít nebude a dostatečné prostředky na úhradu svých materiálních potřeb nebudou mít ti, kteří na osobě zemřelého byli finančně závislí. Pojišťovny nabízejí pojištění obou těchto rizik odděleně, nejčastěji však současně v jednom produktu jako pojištění rizika úmrtí i dožití.“*⁴

Z tohoto vyplývá, že životní pojištění se sjednává proto, aby pokrylo případný výpadek příjmů pojištěného, nebo náklady spojené s jeho smrtí.

1.4 Úvěrové produkty

Úvěrové produkty zařadím jako samostatnou kapitulu. Jejich využívání může být velmi nebezpečné, ale pro mnoho lidí bývají poslední záchranou. Pokud člověk nezvládne správně odhadnout svoje finanční možnosti a možnosti splácení dluhů, dost často se dostane ještě do větších problémů, než měl v době, kdy si první takový produkt sjednal. Úvěrových produktů je celá řada. Pro účely této práce však bude stačit teorie o vybraných, takřkajíc základních produktech.

1.4.1 Kontokorent

Jako první je potřeba zmínit kontokorent. To je produkt, který je navázaný na běžný účet, který nabízejí všechny banky. Princip kontokorentu je takový, že se člověk může dostat do záporného zůstatku na svém účtu. Banka tedy povolí záporný zůstatek do předem dané nominální hodnoty. Původní účel je dobrý. Na stránkách České spořitelny se píše: *„Kontokorent je ideální stálá rezerva na běžném účtu určená k tomu, aby bez problému proběhly všechny vaše pravidelné měsíční platby i v případě, že na účtu nemáte dost vlastních peněz. Typicky jsou to splátka úvěru, platba za nájem, energie, telefon, internet apod. Klientům doporučujeme limit ve výši poloviny měsíčního příjmu,*

---

⁴ MINISTERSTVO FINANCÍ. *Finanční gramotnost Aneb proč se finančně vzdělávat* [online]. 2014 [cit. 2024-04-07]. Dostupné z: <https://financnigramotnost.mfcr.cz/cs/pojisteni/zivot-a-zdravi>

což zaručuje, že s každou příchozí výplatou bude čerpaný kontokorent kompletně splacený.“⁵ Za tento minusový však zůstatek však klient samozřejmě zaplatí. Každý měsíc se mu z účtu strhne částka za vedení a úrok za vyčerpanou část kontokorentu. Pro lidi, kteří tento záporný zůstatek nedoplní a stále jsou v mínusu, to znamená každý měsíc docela zbytečné poplatky.

1.4.2 Kreditní karta

Další hojně využívaným úvěrovým produktem je kreditní karta. Když člověk podepíše s bankou smlouvu, přijde mu domů karta, na které je určitá suma peněz. Největším plusem, ale zároveň i minusem je, že se s ní dá platit v obchodech i na internetu stejně jako s kartou debetní. Na kreditní kartě bývají velmi vysoké úroky. Řádově jde o desítky procent. Pokud je karta využívána podle rad již zmíněné České spořitelny, nejedná se o nijak nebezpečnou věc. *„Kreditní karta je ideální platební partner na zahraniční cesty a běžné nákupy online i u obchodníků. Doporučený limit kreditní karty by měl být na úrovni jednoho měsíčního příjmu. Klientům doporučujeme čerpanou částku na kreditní kartě každý měsíc kompletně doplatit a využívat tak kartu zcela zdarma. Kreditní kartu není dobré používat na jednorázové nákladné výdaje, ani jako dlouhodobý úvěr, díky vyšší úrokové sazbě.“*⁶ To je samozřejmě ideální stav, a kdyby se všichni lidé těmito větami řídili, nebyl by s kreditními kartami žádný problém. Kreditní karty však mnoho lidí využívá právě na jednorázové nákupy nebo platby a nedoplatí ji hned další měsíc. Poté nastupují zmiňované vysoké úroky a dluh se hromadí mnohdy větší rychlostí, než člověk stačí splácet. Pokud nestačí daný člověk splácet jeden dluh, často si půjčí další peníze, aby mohl dluhy splatit a ocitne se v začarovaném kruhu.

1.4.3 Půjčky

Spotřebitelských úvěrů přináší banky velký výběr. Od základních půjček na cokoli přes specializované půjčky třeba na auto až po hypotéky, které mají financovat bydlení. Tyto produkty se vesměs liší maximální možnou částkou, kterou si daný člověk může půjčit, úrokovou sazbou, již mu banka poskytne, a dobou splácení. Je samozřejmé, že čím více si člověk půjčí a čím delší dobu tyto peníze splácí, tím více bance odevzdá svých peněz

---

⁵ ČESKÁ SPOŘITELNA. *Osobní finance* [online]. 2023 [cit. 2023-11-07]. Dostupné z: <https://www.csas.cz/cs/osobni-finance/pujcky/kontokorent>

⁶ ČESKÁ SPOŘITELNA. *Osobní finance* [online]. 2023 [cit. 2023-11-07]. Dostupné z: <https://www.csas.cz/cs/osobni-finance/ucty-karty/kreditni-karta>

ve formě úroků. Standardní spotřebitelské úvěry se pohybují mezi pěti až dvaceti procenty. Člověk, který má určitou míru FG, by si měl být vědom rizikovosti takovýchto produktů a jejich zátěží na svůj osobní, případně společný rodinný rozpočet. Banky se sice snaží chránit lidi a také sebe tím, že každého člověka zkoumají, jestli a kolik peněz mu mohou půjčit, ale i takovéto ověření se dá obejít.

Existují společnosti, které rády půjčí peníze každému člověku. Tyto společnosti nejsou bankovní instituce, a proto nemají tak svázané ruce zákony. Řadí se mezi nebankovní společnosti, mají u svých půjček velmi vysoký úrok a na rozdíl od každé oficiální banky nejsou nijak zajištěné státem, takže jejich klient nemá žádné záruky. Takové společnosti jsou bohužel někdy jedinou, ale rozhodně nejhorší volbou pro lidi, kteří se ocitli v situaci, kdy nutně potřebují půjčit peníze. Před jakýmkoli problémy s penězi by je měla chránit jejich finanční gramotnost.

2 Finanční vzdělání

Nedostatečné finanční vzdělávání je dle mého názoru jeden z velkých společenských problémů naší doby. My samozřejmě máme celostátní strategie finančního vzdělání. Školy se snaží toto téma zařazovat do svých vzdělávacích programů a někde se jim to i daří. Je však i mnoho škol, které se tímto tématem nezabývají vůbec, nebo jen okrajově. Na školách, kam jsem chodil já, se FG nevyučovala vůbec. Jediné, co by se tomu podobalo, byl předmět ekonomika, ale tam jsme se dozvěděli maximálně to, jak vyplnit daňové přiznání. Výsledek byl ten, že moje FG byla po odchodu ze střední školy nulová. Podívám se tedy, jak je toto téma aktuálně řešené.

2.1 Vývoj finančního vzdělání v ČR

Již v roce 2005 bylo vládou přijato Usnesení vlády o zlepšení podmínek v bankovním sektoru, kde vláda mimo jiné uložila ministrům financí, školství a průmyslu vypracování systému budování finanční gramotnosti na základních a středních školách.

V srpnu 2007 byla vydána Rámcová politika Ministerstva financí v oblasti ochrany spotřebitele na finančním trhu. V tomto dokumentu ministerstvo definovalo tři pilíře ochrany spotřebitelů na finančním trhu. Jedním z pilířů je i oblast finanční gramotnosti, kde se píše: *„Další aktivity MF budou spočívat v revizi stávajícího a ve vytvoření (resp. Ve spolupráci na vytvoření) nového funkčního a komplexního systému finančního*

vzdělávání. Jejich cílem je posílení schopnosti spotřebitele s přijatými informacemi pracovat, zpracovávat je a promítnout je do vlastního racionálního rozhodování.

*Cíl se bude prosazovat formou zpracování Národní strategie finančního vzdělávání a Systému budování finanční gramotnosti na základních a středních školách. Oblasti hlavního zájmu MF přitom bude především školní vzdělávání.*⁷

*„V říjnu 2007 byla zveřejněna Strategie finančního vzdělávání, jejímž cílem je vytvoření uceleného systému finančního vzdělávání pro zvyšování úrovně finanční gramotnosti obyvatel ČR a nastavit koncepci pro konkrétní aktivity na Ministerstvu financí a Ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy. Je v ní definována dvoupilířová struktura finančního vzdělávání – budování finanční gramotnosti na základních a středních školách a další finanční vzdělávání spotřebitelů.“*⁸ Tato strategie byla v roce 2010 nahrazena Národní strategií finančního vzdělávání.

V prosinci téhož roku vznikl ve spolupráci ministerstev školství, financí a průmyslu systém, který zavedl FG na základních a středních školách. Zavedl role jednotlivých škol ve finančním vzdělávání. Jeho součástí byly i standardy, které měli zvládat žáci na jednotlivých stupních škol. Poslední úroveň byla tou, kterou by měl zvládnout dospělý člověk. V tomto systému už byly zahrnuty i metodické materiály pro výuku FG na školách a také vzdělávací programy a aktivity s tím spojené. Také zde byl použit průzkum FG zpracovaný v roce 2007 a bylo uvedeno doporučení, že do budoucna by mělo být zavedeno pravidelné hodnocení FG u populace.

2.2 Národní strategie finančního vzdělávání

V roce 2010 pak vznikl ucelený dokument s názvem Národní strategie finančního vzdělávání. Tento dokument, který byl aktualizací původní Strategie finančního vzdělávání z roku 2007, už obsahoval ucelené informace a postupy, které měly přinést zvýšení úrovně FG pro všechny občany České republiky a sjednotit standardy, které byly obvyklé pro celou Evropskou unii. Na rozdíl od předešlých dokumentů, tento již schvalovala vláda a byl závazný pro celou státní správu. Tato strategie také ve velké míře reagovala na výzkum FG u populace z roku 2007, kde lidé reagovali na problematiku FG a potřeby ji zvyšovat.

---

⁷ MINISTERSTVO FINANCÍ. *Finanční gramotnost Aneb proč se finančně vzdělávat* [online]. 2023 [cit. 2023-01-11]. Dostupné z: <https://financnigramotnost.mfcr.cz/cs/pro-odborniky/strategicke-dokumenty#definice>

⁸ tamtéž

Dokument vystihuje následující: „*Tato strategie nejprve shrnuje obecný přínos finančního vzdělávání, vazby na komplexní problematiku ochrany spotřebitele na finančním trhu a současný stav finanční gramotnosti občanů ČR, včetně dosavadních aktivit, které byly v této oblasti provedeny. Na definici finanční gramotnosti, která tvoří základní věcné mantinely této strategie, pak navazuje vymezení klíčových priorit, principů a zejména základní dvoupilířové struktury finančního vzdělávání. Strategii uzavírá vymezení rámcové role pro efektivní spolupráci jednotlivých typů aktérů s důrazem na roli subjektů veřejné správy, doporučení pro cílenou přípravu programů a projektů finančního vzdělávání a akční plán definující konkrétní kroky MF, MŠMT a ČNB v oblasti finančního vzdělávání v období 2010 – 2015.*“⁹ Dokument tedy rozděluje vzdělávání v oblasti FG na takzvané dva pilíře. Prvním pilířem je vzdělávání na školách. Tedy od mateřských škol až po školy vysoké. Druhým pilířem má potom být vzdělávání celoživotní, tedy již dospělé populace, a měl by jej zajišťovat soukromý sektor.

První pilíř, který je důležitý pro tuto práci, se řídí Systémem budování finanční gramotnosti na základních a středních školách z roku 2007, jehož základy jsou popsány již v části 2.1. Cílem prvního pilíře je vytvoření standardů FG na školách a jejich zařazení do školních vzdělávacích programů. Dále vytvoření metodiky pro tvorbu školních vzdělávacích programů a vzdělávání žáků. Navrhuje také revizi systému v souladu s dalším vývojem potřeb žáků. A v neposlední řadě zařazení témat FG do programů pro další vzdělávání pedagogických pracovníků. Toto všechno probíhá ve spolupráci celé státní správy.

2.2.1 Národní strategie finančního vzdělávání 2.0

V návaznosti na cíle z původní strategie byla provedena její revize a v roce 2020 došlo k vydání strategie 2.0. Tento upravený dokument se mohl opřít o výsledky výzkumu FG z roku 2016, kde se ukázalo, že 64 % dotazovaných se chová nezodpovědně při rozhodování o svých financích. V dokumentu bylo konstatováno, že se zároveň zvyšuje počet nabízených finančních produktů a také jejich komplexnost, takže je žádoucí, aby se zvyšovala i FG populace, která má mít pozitivní finanční dopad na domácnosti, ekonomiku, finanční trh i stát.

---

⁹ tamtéž

2.3 Finanční gramotnost v aktuální společnosti

V roce 2023 proběhl zatím poslední průzkum finanční gramotnosti populace v České republice. Provedla ho Česká bankovní asociace ve spolupráci s agenturou Ipsos. Obě agentury vydávají každý rok index finanční gramotnosti; v roce 2023 se nezměnil a zůstal na stejné hodnotě jako roky minulé. Z tohoto průzkumu, kterého se účastnilo 1 093 respondentů ve věku 18–79 let vyplývá, že finanční gramotnost populace je přímo úměrná k dosaženému vzdělání jednotlivce. Jako další z tiskové zprávy plyne, že tři čtvrtiny Čechů si věří při nakládání s penězi. Největší obtíže mají lidé se základním vzděláním.

V průzkumu uvedlo bezmála 70 % Čechů, že hlavní odpovědnost za finanční vzdělávání by měla mít škola, ale čtvrtina z dotazovaných uvedla, že nejvíce znalostí ze světa financí se naučí vlastními zkušenostmi sami. Skoro třetina potom uvedla, že hlavní odpovědnost za finanční vzdělávání by měly mít banky. Oproti předchozím rokům tento názor narůstá.¹⁰

Kdybych měl uvedený poslední průzkum shrnout z pohledu školství, tak je dobrá zpráva, že je aktuální společnost víceméně spokojena se svou úrovní finanční gramotnosti. V porovnání s jinými zeměmi je však FG v České republice stále spíše podprůměrná. Zejména školy by tedy k FG mohly přistupovat důkladněji, než se tomu děje nyní. Tato disciplína se na školách sice rozvíjí, ale pomalejším tempem než by bylo potřeba. Z vlastní zkušenosti učitele na střední škole vím, že tématům spojeným s financemi je věnováno docela málo času. Většinou jen v předmětech jako je ekonomika apod. I další učitelé, kterých jsem se na toto téma zeptal, mi dali za pravdu, že sami by věnovali FG více pozornosti, kdyby k tomu měli více prostoru. Školní osnovy jsou většinou velmi zaplněné jinými tématy a na FG není tolik času a prostoru, kolik by toto téma potřebovalo. V další části této práce se tedy zaměřím na to, jak je FG zakomponována do školních vzdělávacích plánů v různých typech středních škol.

3 Integrace finanční gramotnosti do školních vzdělávacích programů

V následující části se zaměřím na integraci FG do školních vzdělávacích programů na vybraných školách. Zejména potom na školách, kde probíhalo dotazníkové šetření mezi studenty k této práci. Vzhledem k tomu, že nevím o žádné škole, kde mají na výuku FG

---

¹⁰ ČESKÁ BANKOVNÍ ASOCIACE. *Finanční gramotnost Čechů 2023* [online]. 2023 [cit. 2024-03-04]. Dostupné z: <https://cbaonline.cz/financni-gramotnost-cechu-2023>

samostatný předmět, předpokládám existenci FG v učivu jiných předmětů. Dále by mohly být FG věnovány třeba semináře. Předměty, v nichž by se měla vyskytovat FG, budou nejspíše souviset se společenskými vědami nebo ekonomikou. Další možností, jak předávat studentům informace z finančního sektoru, jsou projekty nebo různé formy přednášek. Přednášky ani konkrétní projekty se však v ŠVP nevyskytují.

3.1 Gymnázia

Gymnázia mají většinou za úkol připravit studenty na další vzdělávání na poli vysokých škol. Studenti zde získávají všeobecné znalosti a následně odcházejí na všechny typy vysokých škol. Proto by měla být FG zakomponována do různých předmětů tak, aby se na tyto základy mohlo navázat při studiu na vysoké škole.

Nejprve představím integraci FG do ŠVP na Gymnázium mezinárodních a veřejných vztahů Praha, s. r. o. Nejprve představím integraci FG do ŠVP na Gymnázium mezinárodních a veřejných vztahů Praha, s. r. o., na které jsem realizoval výzkum k této práci. Gymnázium nabízí čtyřleté, šestileté i osmileté studium a zaměřuje se na veřejné vztahy na všech úrovních, jak již napovídá jeho název. ŠVP má vyvěšené na svých webových stránkách, takže je lehce komukoli přístupné.

Pro osmileté studium má škola ŠVP s názvem Umění komunikovat. V programu nenalezneme samostatný předmět věnující se finanční gramotnosti, ale můžeme se s tímto pojmem setkat ve třech jiných předmětech. Konkrétně v předmětech základy společenských věd, který se vyučuje v druhé polovině studia, dále pak v předmětu obchodně podnikatelské vztahy, který je v osmém ročníku a jehož jedním z cílů je právě seznámit žáky s účelným nakládáním s penězi. Třetí předmět, kde se nachází část z FG, je výchova k občanství, zdraví a práci. Zde se studenti v posledním ročníku seznamují s fungováním financí nejen na osobní, ale i na státní úrovni.

Šestiletý studijní obor má na škole ŠVP s názvem Projektovou výukou k všestrannosti. Tady najdeme výuku FG ve dvou předmětech. První z nich je výchova k občanství, kde mají studenti získat základní přehled a kritické myšlení o financích. Druhým předmětem je pak ekonomie a mezinárodní vztahy, kde je probírána samotná FG.

Čtyřleté studium má ŠVP se stejným názvem jako šestileté a FG je zakomponovaná do předmětu ekonomie a mezinárodní vztahy, který se vyučuje v druhém ročníku.¹¹

Druhé gymnázium, kde probíhal výzkum, je Trojské gymnázium, s. r. o. Tato škola je soukromá a má pouze osmileté studium. ŠVP lze nalézt na webových stránkách školy a nese název V trojské kotlině jako v rodině. Zde nalezneme výuku FG ve dvou předmětech. V občanské výchově, kde se v primě objevují základní informace o peněžích a rozpočtu, a potom v ekonomii v septimě, kde je již vyučována FG ve větším kontextu. Například různé bankovní produkty, rozpočty nebo příjmy a výdaje.¹²

3.2 Střední odborné školy

Střední odborné školy již patří ke středním školám, kde se vyskytuje jen všeobecný základ potřebný ke splnění maturitní zkoušky. Tyto školy mají své zaměření na konkrétní obory lidské činnosti a absolventi mohou dále pokračovat na vysokých školách, nebo mohou svoje znalosti začít uplatňovat v praxi, kde se již budou muset postarat o svoji finanční samostatnost. Proto je pro ně FG důležitou součástí studia a přípravou do života.

Jako zástupce odborných škol použiji Vyšší odbornou školu oděvního návrhářství a střední průmyslovou školu oděvní. Škola sídlí v Holešovicích a má několik oborů včetně dálkového, pětiletého studia ukončeného maturitní zkouškou. ŠVP zkoumám jen pro střední školu.

Prvním oborem je Scénická tvorba a design, jehož ŠVP nese název Scénická a výstavní tvorba. Zde je část zabývající se FG implementována do předmětu základy společenských věd, kde je kapitola zabývající se příjmy, výdaji a tvořením rodinného rozpočtu. Hlubší vhled do světa financí má vnést předmět ekonomika. V předmětu je celý tematický celek týkající se finančního vzdělávání. Rozsah tohoto celku je konkrétní, velmi podrobný a naprosto adekvátní k závažnosti výuky FG na středních školách. Pro přiblížení vkládám konkrétní výstupy pro žáky po splnění tohoto tematického bloku.

- orientuje se v platebním styku a smění peníze podle kurzovního lístku

- vysvětlí, co jsou kreditní a debetní karty a jejich klady a zápory

---

¹¹ GYMNÁZIUM MEZINÁRODNÍCH A VEŘEJNÝCH VZTAHŮ PRAHA. *Gymnázium mezinárodních a veřejných vztahů Praha* [online]. 2018 [cit. 2024-03-06]. Dostupné z: <https://www.gmvv.cz/pro-uchazeze>

¹² *Trojské gymnázium* [online]. 2022 [cit. 2024-03-09]. Dostupné z: <https://gymnazium.euroskola.cz/o-skole/skolni-dokumenty/>

- vysvětlí způsoby stanovení úrokových sazeb a rozdíl mezi úrokovou sazbou a RPSN a vyhledá aktuální výši úrokových sazeb na trhu
- vysvětlí podstatu inflace a její důsledky na finanční situaci obyvatel a na příkladu ukáže jak se bránit jejím nepříznivým důsledkům,
- specifikuje fáze hospodářského procesu a vysvětlí, jak vznikají krize
- charakterizuje jednotlivé druhy úvěrů a jejich zajištění
- orientuje se v produktech pojišťovacího trhu a vybere pojistný produkt s ohledem na své potřeby
- vysvětlí, jaké je řešení zadlužení, jak probíhá exekuce, co jsou rozhodčí doložky
- vysvětlí, jak je možné řešit insolventci
- vysvětlí, jaká práva má spotřebitel při reklamaci
- výrobků a služeb
- vyhledá dozorové orgány a vysvětlí jejich kompetence
- vyhledá spotřebitelské organizace a zjistí, jakou pomoc spotřebitelům nabízejí ¹³

Dalšími obory vzdělávání na škole jsou Modelářství a návrhářství oděvů s ŠVP Individuální modelová tvorba a její prezentace a Oděvnictví s ŠVP Oděv, módní a marketingové poradenství. Tyto obory a jejich ŠVP jsou ohledně FG stejně koncipované, jako prvně zmíněný. I ve školním vzdělávacím programu pro dálkové studium oboru oděvnictví, který má název Oděvnictví a oděvní management, je výuka FG řešena ve stejných předmětech a stejném rozsahu jako ve studijních oborech denního studia.

Jako druhého zástupce středních odborných škol použiji Obchodní akademii a vyšší odbornou školu v Příbrami. Tato škola má dva obory pro maturitní studium. První z nich je obor Obchodní akademie a druhý je Ekonomické lyceum. Oba obory doplňují můj přehled škol z hlediska toho, že se jedná o další možný druh středoškolského vzdělání. ŠVP mají volně přístupné na webových stránkách.

V ŠVP pro obor obchodní akademie se nalézá výuka FG v předmětech ekonomika, kde se ve třetím ročníku studia vyskytuje celý blok věnovaný finančnímu trhu a práci s ním. Dílčí součásti FG se dále vyskytují v předmětu účetnictví, např. úvěry a finanční majetek, dále v předmětu Ekonomická cvičení, kde se studenti prakticky seznamují s bankovními produkty a investicemi.

---

¹³ VYŠŠÍ ODBORNÁ ŠKOLA ODĚVNÍHO NÁVRHÁŘSTVÍ A STŘEDNÍ PRŮMYSLOVÁ ŠKOLA ODĚVNÍ. Školní vzdělávací program: Scénická tvorba a design. In: . 2022.

Ekonomické lyceum má FG zakomponovanou do předmětů ekonomika a účetnictví ve stejné míře jako v oboru Obchodní akademie.¹⁴

3.3 Střední odborné učiliště

Tento typ škol má za úkol mladé lidi připravit na jejich budoucí povolání. Není zde větší předpoklad, že by studenti mířili na vysoké školy. Kombinuje se zde teoretická znalost a praktický výcvik. Vzhledem k tomu, že studenti ze středních odborných učilišť míří rovnou do praxe, bychom mohli předpokládat, že mezi jejich praktické znalosti bude patřit i znalost FG. Mnoho z těchto mladých lidí jde pracovat na svoji živnost a znalost v oblasti financí by tedy měla být více než žádoucí.

Jako školu tohoto typu jsem vybral Střední odborné učiliště, Praha – Radotín. Škola má čtyři obory vzdělávání, a to Automechanik, Opravář zemědělských strojů, Strojník silničních strojů a Opravářské práce. Skladbu školy tvoří především chlapci. V ŠVP pro obor Opravářské práce je FG zařazena pod předmět občanská nauka. Zde se studenti dozvědí o fungování finančního trhu, produktech i rozpočtových zásadách.

Další tři obory mají finanční vzdělání rozdělené do předmětů občanská nauka a ekonomika. V občanské nauce se studenti seznamují s rodinným rozpočtem a jeho tvorbou, v ekonomice potom s bankovními produkty, daněmi, pojištěním a riziky s tím spojenými.¹⁵

Druhým učilištěm zkoumaným z pohledu začlenění FG do ŠVP je Střední odborné učiliště Blatná. Toto učiliště má čtyři obory ukončené výučním listem a jeden obor nástavbového studia, na jehož konci čeká na studenty maturitní zkouška. Ve všech vzdělávacích programech je výuka FG řešena stejným způsobem. Je rozdělena do dvou předmětů, jako je tomu i na některých jiných školách. Část, která se týká domácího rozpočtu, hospodaření jedince a řešení finanční situace je vložena do předmětu občanská nauka, a to konkrétně v prvním ročníku. Další část FG je řešena v předmětu ekonomika, v níž je více rozvinuto toto téma a řeší se finanční trh a jeho produkty, inflace, úroky, bezhotovostní/hotovostní platby nebo třeba daně.¹⁶

---

¹⁴ *Obchodní akademie a Vyšší odborná škola Příbram* [online]. 2022 [cit. 2024-03-11]. Dostupné z: <https://www.oapb.cz/svp/>

¹⁵ *Střední odborné učiliště - Praha Radotín* [online]. 2017 [cit. 2024-03-11]. Dostupné z: <https://www.klapice.cz/svp.html>

¹⁶ *Střední odborné učiliště Blatná* [online]. 2022 [cit. 2024-03-30]. Dostupné z: <https://soublatna.cz/dokumenty-web/zakladni-dokumenty/>

Aby byla určitá rozmanitost i v oborech, kterých se zkoumané ŠVP týká, vybral jsem jako třetí školu Střední odborné učiliště kadeřnické Karlínské náměstí. Tato škola poskytuje obory Kadeřník a Vlasová kosmetika.

U oboru Kadeřník se část z FG vyskytuje v předmětu občanská nauka. Konkrétně se jedná o daně a sestavování rozpočtu. Samotná výuka FG se potom objevuje v předmětu ekonomika. Tam se nachází tematický blok s výukou peněz, mzdy, daní a pojistného, kde se studenti seznámí s fungováním finančního trhu a jeho produkty. Tento tematický blok je dle mého názoru velmi dobře a komplexně vymyšlený. Takto jsou definované výsledky vzdělávání v tomto bloku předmětu:

*Dovede vysvětlit pojem peníze - Orientuje se v platebním styku a směni peníze podle kurzovního lístku - Vysvětlí pojem hotovostní a bezhotovostní platby - Dovede si zřídit peněžní účet, provést bezhotovostní platbu, sledovat pohyb peněz na svém účtu - Vysvětlí, co jsou kreditní a debetní platební karty a jejich klady a zápory - Vysvětlí způsob stanovení úrokových sazeb a rozdíl mezi úrokovou sazbou a RPSN a vyhledá aktuální výši úrokových sazeb na trhu - Orientuje se v produktech pojišťovacího trhu a vybere nejvýhodnější pojistný produkt s ohledem na své potřeby - Vysvětlí, jak je možné se zabezpečit na stáří - Vysvětlí důsledky nesplácení úvěrů a navrhne možnosti řešení tíživé finanční situace své, či domácnosti - Vysvětlí podstatu inflace a její důsledky - Rozliší mzdu časovou a úkolovou - Vypočítá čistou mzdu - Vysvětlí úlohu státního rozpočtu v národním hospodářství - Vysvětlí, proč občané platí daně a sociální a zdravotní pojištění.*¹⁷

Pro druhý obor, Vlasová kosmetika, ŠVP zjevně na pojmy týkající se finanční gramotnosti nepamatuje. V předmětech ekonomika, účetnictví a základy společenských věd se vyskytuje FG jen okrajově ve spojení se státním rozpočtem, daněmi a firemním účetnictvím.

---

¹⁷ STŘEDNÍ ODBORNÉ UČILIŠTĚ KADEŘNICKÉ KARLÍNSKÉ NÁMĚSTÍ 8/225 PRAHA 8 - KARLÍN. Školní vzdělávací program: Kadeřník. In: . 2022.

3.4 Zhodnocení zkoumaných ŠVP

Z těchto čtrnácti zkoumaných ŠVP se dá usuzovat, že výuka FG probíhá na středních školách zejména v předmětech ekonomika, základy společenských věd, případně v alternativě občanská nauka/výchova a v předmětu účetnictví. Toto řešení mi přijde s ohledem na poměrně naplněné učební plány jednotlivých předmětů logické. Vzhledem k tomu, že ve všech uvedených předmětech se výuka FG soustředí jen do tematických bloků a neprovází studenty celým studiem, přijde mi toto řešení bohužel nedostatečné. Žádná ze zkoumaných škol nemá samostatný předmět k výuce FG. Jak jsem již však psal na začátku tohoto oddílu, neznám ani žádnou jinou střední školu, kde by byla výuka FG řešena samostatným předmětem. Chápu, že ve vzdělávacích plánech a hodinových dotacích škol není tolik místa, aby byl na tuto problematiku orientovaný samostatný předmět, ale je otázkou, jestli by nestálo za zvážení tuto problematiku řešit intenzivněji než jen zařazením krátkých výukových bloků do jednoho, nebo dvou ročníků studia.

Na tuto otázku se částečně pokusí odpovědět dotazník, který jsem k této práci vytvořil, a dal ho vyplnit studentům na různých typech škol, abych ověřil míru jejich finanční gramotnosti a abych provedl srovnání mezi různými typy škol.

Praktická část

4 Metodologie

4.1 Výzkumné předpoklady a cíle

Touto prací bych chtěl zjistit, jaké teoretické a praktické znalosti týkající se finančního sektoru mají současní studenti na středních školách. Výuka FG je již delší dobu začleňována do ŠVP pro základní i střední školství a lze tedy předpokládat, že studenti by měli být finančně gramotní. Do výzkumu budou zapojeni studenti posledních ročníků středních škol. U gymnázií a středních odborných škol to tedy budou žáci čtvrtých ročníků, kteří mají před sebou maturitní zkoušku. U středních odborných učilišť to budou studenti třetích ročníků, kteří se připravují na závěrečné zkoušky.

Česká školní inspekce minulý školní rok, (2022/2023), zkoumala finanční gramotnost u velkého vzorku studentů prvních ročníků středních škol. Došla k závěru, že mezi studenty je velký podíl těch, kteří dosáhli výborných výsledků v tomto testování, ale zároveň bylo zjištěno, že skoro pětina žáků měla úroveň FG na nedostačující úrovni. Dále výsledky ukázaly vyšší koncentraci žáků s nedostatečnými znalostmi na středních odborných učilištích.¹⁸

Je tedy předpoklad, že se tyto výsledky budou opakovat i v mém výzkumu. Předpokládám větší míru FG u žáků na gymnáziích, vzhledem k jejich větší hodinové dotaci a všeobecnému zaměření předmětů. Dále potom očekávám větší míru nedostatečných znalostí u žáků na učilištích.

Cílem této práce je tedy zjistit, jak jsou na tom s FG studenti na různých typech středních škol. Jak nakládají se svými penězi, jaké mají finanční zdroje, jestli jsou schopni se svými zdroji vycházet. Dále jestli znají pojmy a produkty z finančního sektoru. V neposlední řadě mě zajímá, jak studenti vnímají výuku FG na svých školách a jestli jim přijde dostatečná, nebo by ji uvítali ve svém studiu více.

---

¹⁸ ČESKÁ ŠKOLNÍ INSPEKCE. *Finanční gramotnost žáků základních škol a výuka finanční gramotnosti na středních školách: Tematická zpráva 2022/2023*. In: . 2023, s. 10-11. Dostupné také z: https://www.csicr.cz/CSICR/media/Prilohy/2023_p%C5%99%C3%ADlohy/Dokumenty/TZ_Financi-gramotnost.pdf

4.2 Metoda výzkumu na středních školách

Jako metodu výzkumu jsem zvolil dotazník, jelikož se k této práci hodí nejvíce, protože „dotazník je metoda na hromadné a poměrně rychlé zjišťování informací o vědomostech, názorech nebo postojích tázaných osob k aktuální nebo potenciální skutečnosti. Obsahuje určující a eliminační otázky – uzavřené, polouzavřené a otevřené, otázky alternativní a škálové. Může být anonymní a neanonymní.“¹⁹ Přesně tento aspekt se hodí k plošnému dotazování studentů na více školách ve stejném čase. Vytvořil jsem jeden komplexní dotazník, který byl stejný pro všechny studenty. Tento dotazník byl dobrovolný, anonymní a sběr dat probíhal písemnou formou. Žáci dostali dotazníky ve svých školách od svých vyučujících, kteří mi vyplněné dotazníky posléze předali fyzicky, nebo mi je naskenované přeposlali přes emailovou komunikaci. Pokyny k vyplnění byly napsané v dotazníku a vyučující je žákům sdělili také ústně.

Samotný dotazník se skládá z třiatvaceti otázek. Jsou mezi nimi otevřené, uzavřené, polouzavřené otázky a škálované otázky, protože každý typ otázky má jiný charakter pro sběr dat. Zatímco na některá data stačí otázky uzavřené, typicky otázka na pohlaví, jinde se hodí polouzavřená otázka, kde je k možnostem přidána ještě část s dovysvětlením odpovědi. Otevřené otázky se nejvíce hodí k ověřování znalostí, protože dávají respondentovi velkou míru volnosti při odpovídání. V poslední části jsou potom škálové, uzavřené otázky. Konkrétně se jedná o otázky, které bychom mohli zařadit pod Likertovy škály. Tento typ se používá, jako v mém případě, k vyjádření míry souhlasu, případně nesouhlasu s výrokem uvedeným v otázce.²⁰

I rozvržení dotazníku bylo vytvořeno záměrně. Snažil jsem se, aby v dotazníku byly všechny rentabilní informace, ale aby dotazník zároveň nebyl moc dlouhý. To by mohlo připravit respondenty o motivaci k přemýšlení nad otázkami. Struktura je přizpůsobená tomu, aby se respondent nezačal nudit stále stejným typem otázek. Proto se v dotazníku vyskytuje více typů a jsou rozdělené do skupin, aby se zase nestřídal až moc často, což by mohlo naopak vést k rozptylování respondenta.²¹

---

¹⁹ ZHÁNĚL, Jiří, Vladimír HELLEBRANDT a Martin SEBERA. *Metodologie výzkumné práce*. Brno: Masarykova univerzita, 2014. ISBN 978-80-210-6696-0.

²⁰ GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 2. Brno: Paido, 2010. ISBN 978-80-7315-185-0.

²¹ Tamtéž strana 128

Otázky jsou poskládané do čtyřech okruhů. První z nich má za úkol zjistit profil respondenta, konkrétně pohlaví, věk, typ školy a obor studia (otázky 1–4). Druhá část je zaměřená na finanční zdroje a velikost měsíčních příjmů respondenta, stejně jako na výdaje, které studenti měsíčně mají. Dále zjišťuje, jaké finanční nástroje studenti využívají pro svoji osobní potřebu (otázky 5–13). V této části dotazníku se vyskytují všechny tři typy otázek v návaznosti na povahu zjišťované informace. Třetí část je tvořena otevřenými otázkami, které mají za cíl zjistit, jak se daný student orientuje ve vybraných základních principech a pojmech z oblasti financí (otázky 14–19). Zvolil jsem otevřené otázky, protože u nich respondent musí zapojit vlastní myšlení a nelze u nich jen zakroužkovat odpověď bez přemýšlení. Tyto otázky jsou jádrem celého dotazníku, zvolil jsem kvalitu odpovědí před snadným vyhodnocováním. V poslední, čtvrté části, se dotazník zaměřuje na výuku finanční gramotnosti na školách a zjišťuje, co si o výuce myslí samotný student (otázky 20–24). Tato část je realizovaná převážně pomocí uzavřených, škálovaných otázek, aby se názorové výsledky studentů lépe interpretovaly a mohly se převést do grafů a na procenta.

4.3 Výzkumný vzorek

Tabulka 1 Přehled respondentů

	CHLAPCŮ	DÍVEK	CELKOVĚ
GOV	10	15	25
TG	10	12	22
VOSONSPSO	2	43 (1)	46
SOU – R	23	0	23
SOU – B	7	0	7

Za základní výzkumný soubor k této práci bereme všechny studenty středních škol, kteří studují poslední ročník studia na dané škole. Není tedy možné říci, že se jedná o osmnáctileté studenty, ani je nijak jinak rozdělovat podle věku. Nejlepší způsob, jak získat konkrétní soubor by byl náhodný výběr určitého procenta ze základního výzkumného

souboru. Tato metoda však pro mě není reálně proveditelná. Proto jsem se rozhodl pro dostupný výběr. Nakonec se výzkum uskutečnil na pěti školách, kde nebyl problém v komunikaci ani s časem potřebným k vyplnění dotazníků. Byla to dvě gymnázia, jedna průmyslová škola a dvě odborné učiliště. Kromě jednoho z učilišť se všechny školy nachází v Praze.

Jedná se o: Trojské gymnázium, kde se zúčastnilo dvacet dva respondentů, Gymnázium mezinárodních a obchodních vztahů Praha s pětadvaceti respondenty. Dohromady tedy čtyřicet sedm respondentů z gymnázií. Dále Vyšší odbornou školu oděvního návrhářství a střední průmyslovou školu oděvní, kde vyplnilo dotazník čtyřicet šest respondentů. Z toho bylo čtrnáct studentů oboru Scénická a výstavní tvorba, devět z oboru Modelářství a návrhářství oděvů a dvacet tři studentů Oděvnictví. Dále Střední odborné učiliště, Praha – Radotín s třiadvaceti respondenty, kteří studují obor Opravář zemědělských strojů a Střední odborné učiliště Blatná a jejich sedm respondentů z oboru Automechanik. Dohromady třicet respondentů, kteří studují střední odborné učiliště. Z těchto škol jsem tedy celkově získal vyplněný dotazník od sto dvaceti třech studentů, z nichž je padesát dva chlapců, sedmdesát jedna dívek a na jednom dotazníku bylo doplněno pohlaví nebinární (v tabulce realizováno číslem v závorce). Poměr chlapců k dívkám je tedy čtyřicet dva ku padesáti osmi procentům ve prospěch dívek.

5 Vyhodnocení výzkumu

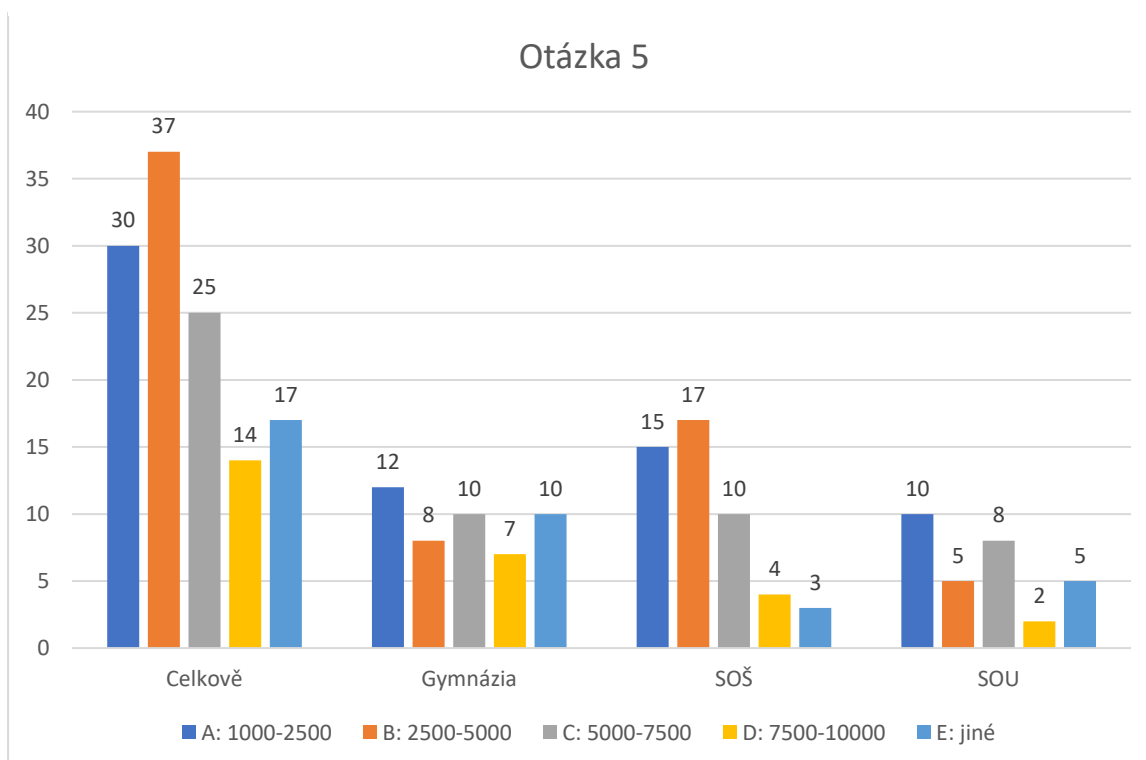
V následující části práce zhodnotím vyplněné dotazníky a budu porovnávat výsledky mezi jednotlivými druhy škol a celkový výsledek u jednotlivých otázek. Dotazník je rozdělen do čtyř částí. První část samostatně hodnotit nebudu, protože se jedná jen o obecné informace o respondentech (pohlaví, stáří, studovaná škola) a tyto informace jsou blíže specifikované v kapitole 4.4.

5.1 Finanční zázemí a nástroje

Otázka číslo 5: Jaké jsou vaše celkové měsíční příjmy?

Z odpovědí uvedených v dotaznících vyplývá, že příjmy nejvíce respondentů se pohybují mezi 2 500 a 5 000 korunami. Následují příjmy menší než 2 500 a poté vyšší než 5 000 korun. Toto celkové pořadí odpovídá poměrům na SOŠ. U gymnázií byly jednotlivé odpovědi početně velmi podobné a u SOU nejvíce respondentů zvolilo možnost A, tedy nízké příjmy, následované příjmy mezi pěti a sedmi a půl tisíci korunami. Z dat tedy vyplývá, že naprostá většina studentů má měsíčně k dispozici jednotky tisíc korun na svoji potřebu. Šest respondentů uvedlo, že jejich měsíční příjem je méně než tisíc korun. Naopak deset respondentů uvedlo svůj příjem vyšší než deset tisíc korun a sedm z nich dokonce vyšší než dvacet tisíc.

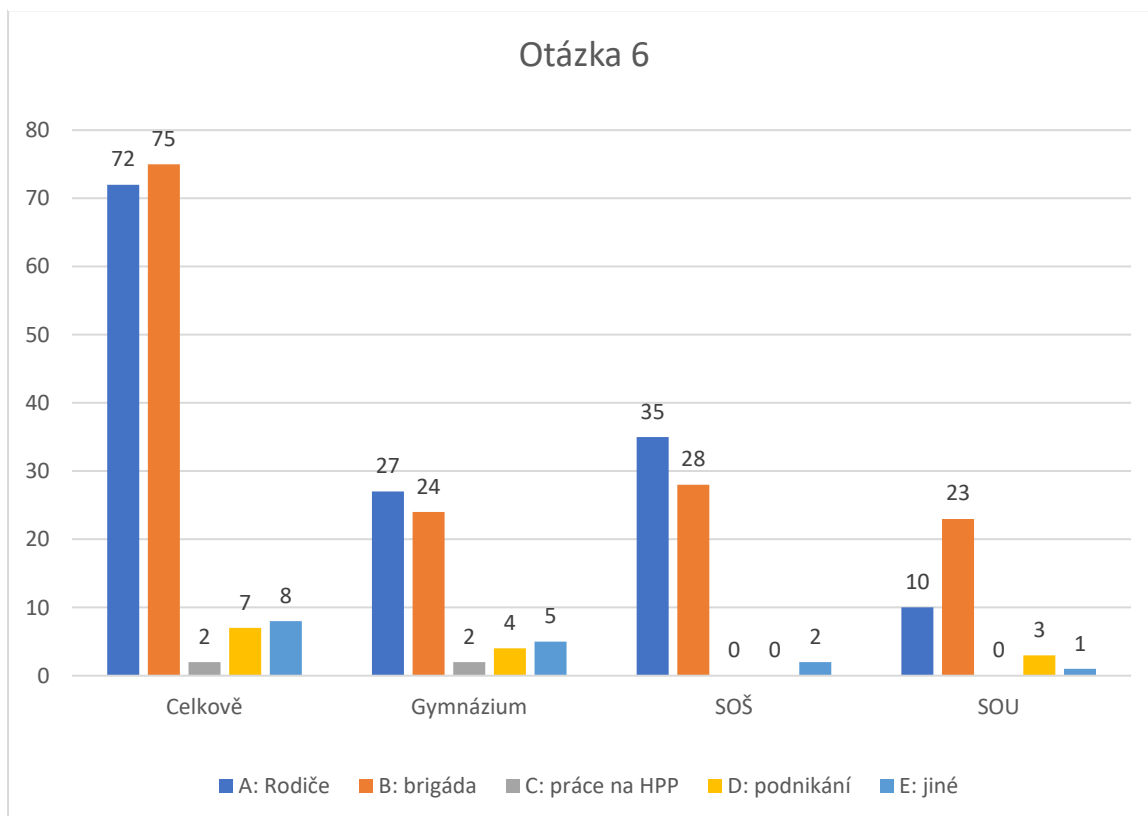
Graf 1 Souhrn odpovědí na otázku 5

Otázka číslo 6: Jaký je zdroj vašich příjmů?

Jak je patrné z grafu, tak naprostá většina respondentů má svoje příjmy od rodičů nebo z nějaké brigády. Mnoho z nich zvolilo odpověď A i odpověď B, tedy rodiče a brigádu. Celkově šlo o čtyřicet jedna respondentů. Dva respondenti z gymnázia uvedli jako zdroj příjmů práci na HPP. Sedm uvedlo vlastní podnikání, z toho čtyři studenti gymnázia a tři ze SOU. Nakonec uvedlo osm respondentů, že mají jiné příjmy. Konkrétně to u dvou studentů byly sázky (což беру jako odchylku měření, protože respondenti mohli psát do dotazníku cokoli je napadlo a nemusí to být pravda), dále jeden darování plazmy, jeden finanční poradenství, jeden student SOU uvedl peníze od školy za vykonávané praxe, dále pak jeden přídatky na dítě a ostatní neuvedli konkrétní věc. Poměrné rozložení odpovědí je u gymnázia a SOŠ velmi podobné. Většina respondentů má příjem od rodičů a následně příjem z brigád. SOU se z řady vymyká, protože zde více jak dvě třetiny studentů uvedly brigádu, ale jen třetina peníze od rodičů. U SOŠ zase nikdo neuvedl, že by měl své podnikání.

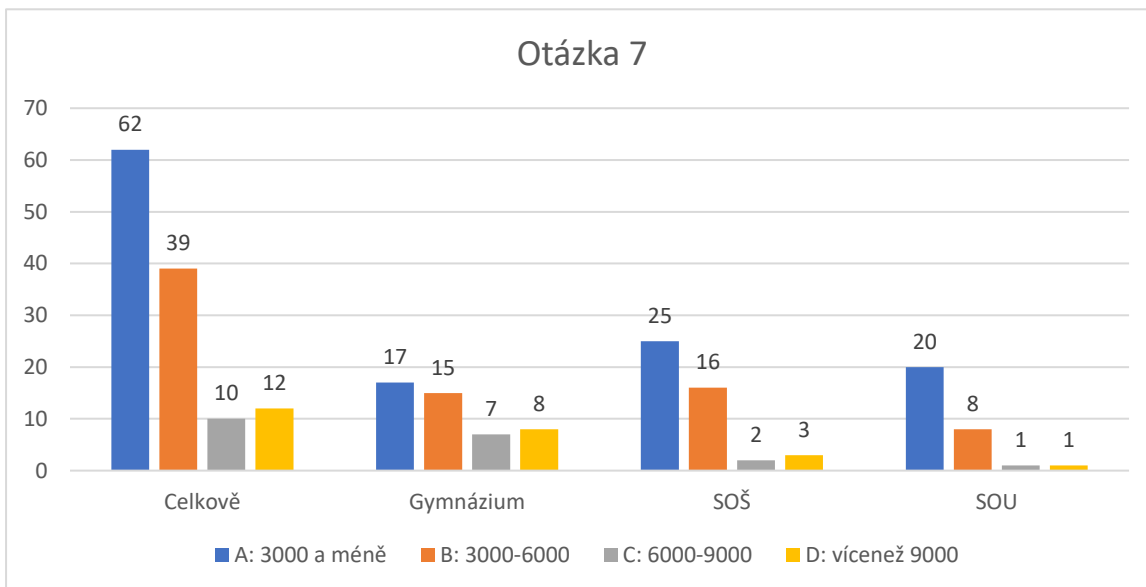
Graf 2 Souhrn odpovědí na otázku 6

Otázka číslo 7: Jaké jsou vaše měsíční výdaje?

Z celkového vzorku sto dvaceti tří respondentů uvedla více než polovina, že jejich měsíční výdaje nepřekračují tři tisíce korun. Třicet devět uvedlo výdaje do šesti tisíc korun, deset uvedlo šest až devět tisíc a dvanáct respondentů uvedlo příjem nad devět tisíc. Šlo o nejvíce respondentů. Naprostá většina respondentů s nejvyššími výdaji pochází z gymnázia. To koresponduje s výsledky otázky pět, kde nejvíce respondentů s příjmy nad deset tisíc také pocházelo z gymnázia. Dle výsledků mají tedy respondenti na průměrně největší výdaje. Na SOŠ mají respondenti výdaje nižší a na SOU byly respondenty uváděny výdaje ve dvou třetinách případů do třech tisíc a respondenti s většími výdaji se skoro nevyskytovali.

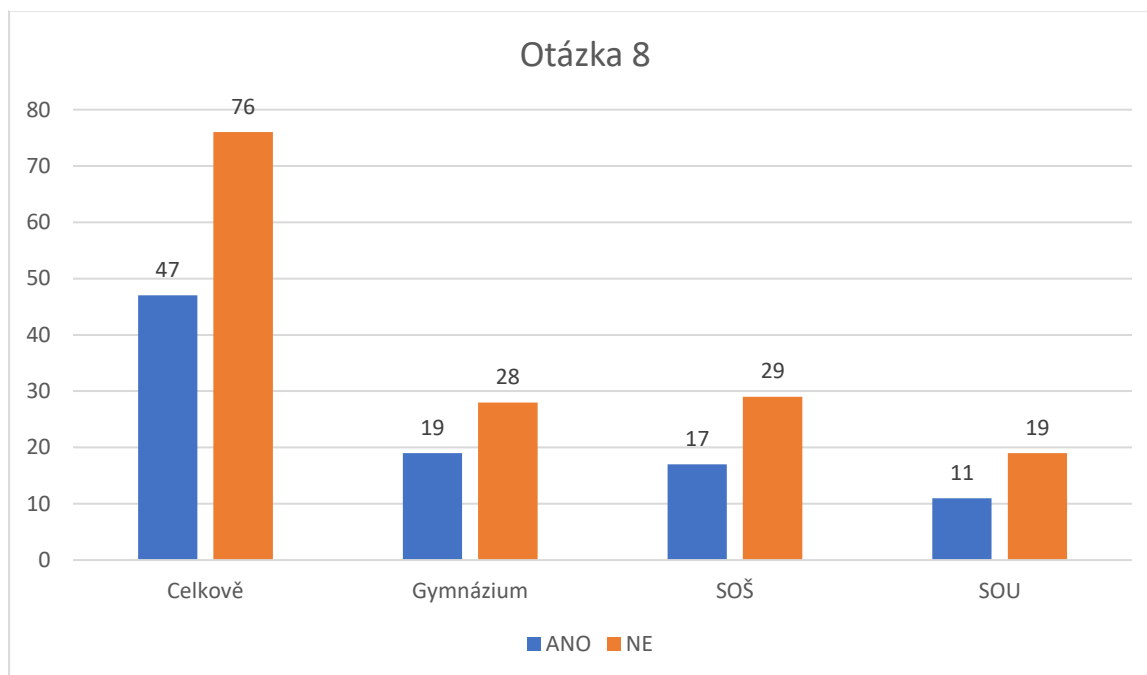
Graf 3 Souhrn odpovědí na otázku 7

Otázka číslo 8: Vedete si evidenci o svých příjmech a výdajích?

Z grafu k otázce, která se týká evidence příjmů a výdajů, je patrné, že více než jedna třetina všech respondentů si vede svoji evidenci příjmů a výdajů. To je dobrá zpráva. Až respondenti vyjdou ze školy, bude se jim to hodit do života a mnozí další si jistě začnou evidenci vést také. Největší procento respondentů, kteří si evidenci vedou, je na gymnáziích. Tam je to čtyřicet procent. Na SOŠ a SOU je podíl přibližně jedné třetiny ku dvěma, takže je to stejný poměr, jaký je vidět i v celkových datech.

Graf 4 Souhrn odpovědí na otázku 8

Otázka číslo 9: Za co nejvíce utrácíte peníze?

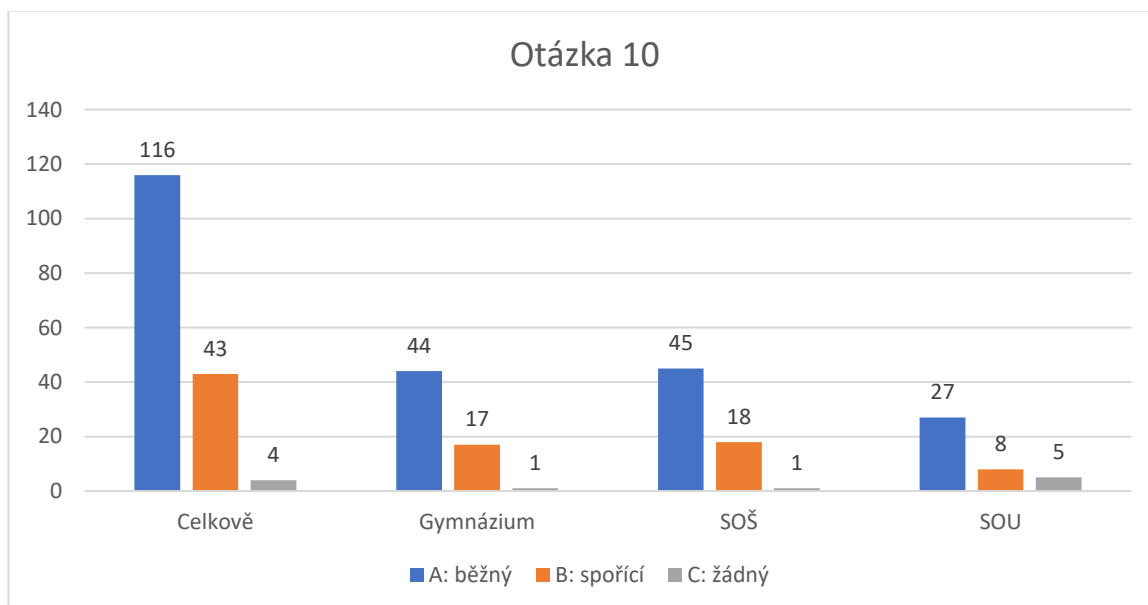
K této otázce není vytvořen graf, protože každá odpověď byla jiná a nelze žádnou z odpovědí považovat za správnou, či špatnou. Otázka má spíše doplňující charakter a nejčtenější odpovědi jsou zaznamenány v následujícím odstavci.

V odpovědích na tuto otázku lze velmi dobře nalézt rozdíly mezi jednotlivými školami. Zatímco u gymnázií respondenti v hojné míře odpovídali například fitness nebo jiná zábava, u studentů SOŠ, která má oděvní zaměření, bylo mnoho odpovědí ve formě materiálů potřebných do školy. U respondentů ze SOU se zase objevovaly odpovědi spojené s jejich odborným zaměřením. Motorka, veterány, traktor a pohonné hmoty byly frekventovanou odpovědí. V dotaznících, za kterými stáli respondenti z gymnázií a SOŠ, se skoro ve třetině případů objevilo oblečení. U SOU se oděv objevil pouze dvakrát. Věc, která se objevovala napříč všemi školami a respondenty, byla jídlo. To se objevilo celkem v osmdesáti sedmi případech, což je sedmdesát procent. Tento podíl snižuje SOU, kde byl těsně pod padesáti procenty. Dívky často uváděly kosmetiku. Objevovaly se také tabákové výrobky a alkohol. Soudit kvantitu však není náplní této práce. Snad jen doplním, že z hlediska FG je toto zcela zbytečný výdaj. A na závěr: Tři respondenti dokonce uvedli, že nejvíce utrácí za přítelkyně.

Otázka číslo 10. Jaký účet využíváte?

U této otázky jasně převládá běžný účet, který má dnes skoro každý člověk již od střední školy. Z dotazníků vyplývá, že běžný účet má sto šestnáct ze sto dvaceti třech respondentů. To je devadesát čtyři procent. Dva respondenti uvedli, že využívají pouze účet spořicí a čtyřicet tři respondentů využívá jak běžný, tak spořicí účet. Pouze čtyři uvedli, že nevyužívají žádný. Jeden dotazník byl v této kolonce prázdný, a tak předpokládám, že respondent také nevyužívá žádný účet. Z grafu je patrné, že u SOU je menší podíl respondentů používajících spořicí účet. Zatímco u gymnázií a SOŠ se podíl pohybuje okolo třiceti sedmi procent, u SOU je to jen dvacet šest procent. U respondentů z SOU je také vidět největší podíl těch, kteří nevyužívají účet žádný.

Graf 5 Souhrn odpovědí na otázku 10

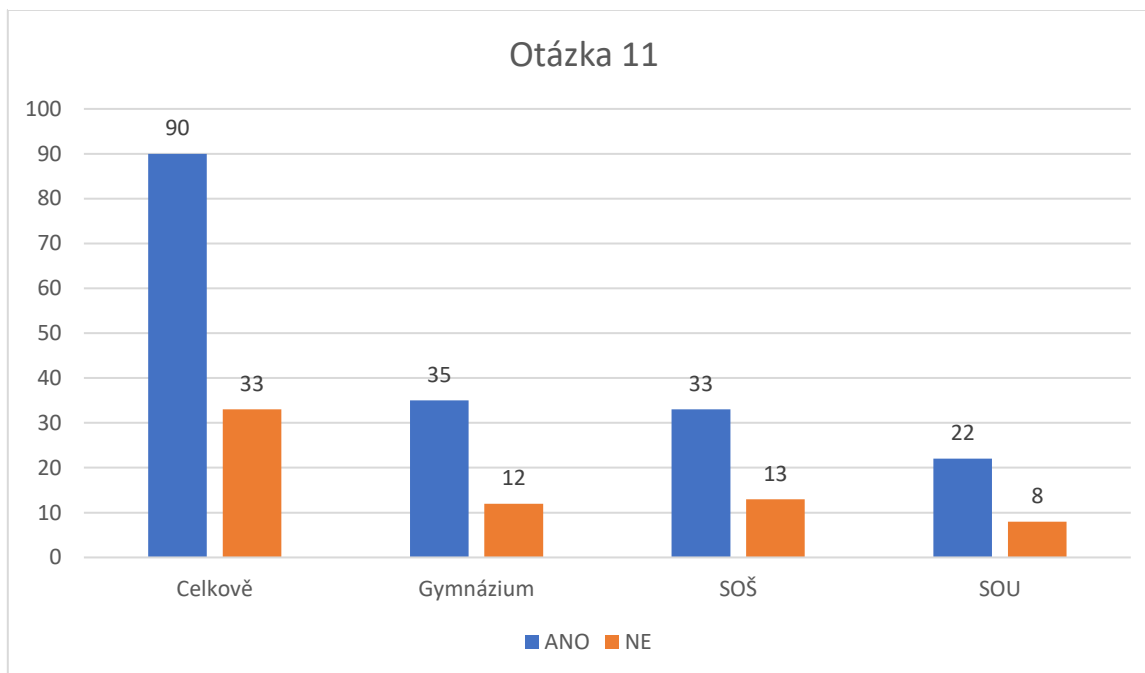
Otázka číslo 11: Vytváříte si finanční rezervy?

Z grafu je patrné, že velká většina respondentů si tvoří svoje finanční rezervy. Z celkového vzorku je to sedmdesát tři procent všech respondentů. Toto procentuální rozložení platí pro všechny typy škol stejně v rozmezí dvou procent. Je to dobrý ukazatel toho, že takový mindset je společný celé generaci bez rozdílu toho, na které škole jsou a co se učí. Tento údaj je porovnatelný s údaji z Výzkumu finanční gramotnosti Čechů 2023, jehož závěry jsou popsány v kapitole 2.3. V tomto výzkumu uvedlo padesát devět procent

dotazovaných, že si vytváří finanční rezervy.²² V mém výzkumu je toto číslo o čtrnáct procent vyšší, což je velmi pozitivní a ukazuje to, že tento údaj má stále stoupající tendenci v české populaci.

Graf 6 Souhrn odpovědí na otázku 11

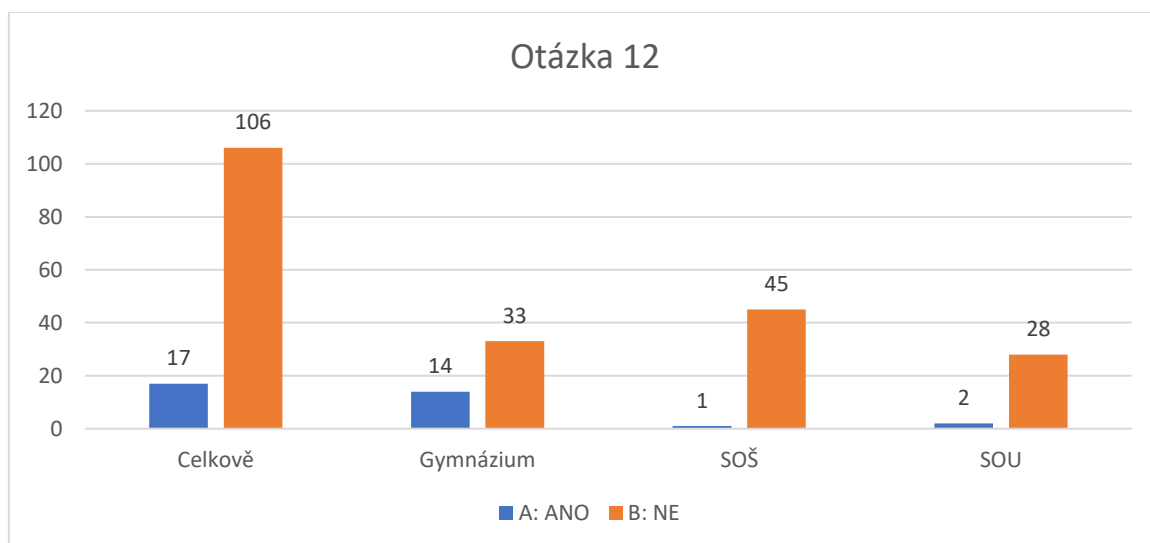

Otázka číslo 12: Využíváte investice?

U dvanácté otázky hovoří výsledky jasně v neprospěch investování. Pouze sedmnáct respondentů odpovědělo, že aktivně využívá investice. Většina z těchto respondentů je studenty gymnázií, kde se tato odpověď objevila čtrnáctkrát. U SOŠ pouze jednou a u SOU dvakrát. Z těchto sedmnácti respondentů tři napsali, že investují do kryptoměn, pět do akcií, tři do ETF fondů, jeden do důchodových fondů a jeden respondent investuje do sportu. Pokud by však tato investice byla ve formě sázek, není to investování. Ostatní respondenti svoje investice neupřesnili.

²² ČESKÁ BANKOVNÍ ASOCIACE. *Finanční gramotnost Čechů 2023* [online]. 2023 [cit. 2024-03-04]. Dostupné z: <https://cbaonline.cz/financni-gramotnost-cechu-2023>

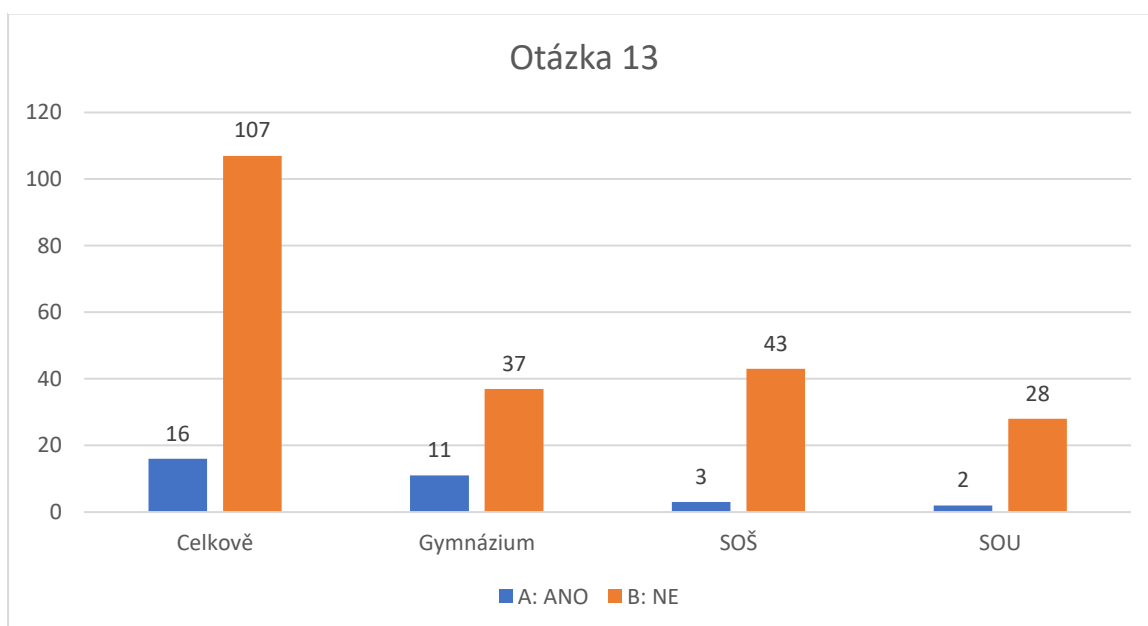
Graf 7 Souhrn odpovědí na otázku 12

Otázka číslo 13: Půjčili jste si někdy peníze?

Osmdesát sedm procent respondentů uvádí, že si nikdy nepůjčilo od nikoho peníze. Šestnáct respondentů ze zkoumaného vzorku si tedy někdy peníze půjčilo. Jedenáct z nich je z gymnázia. Na SOŠ a SOU jsou tyto počty výrazně nižší. Sedm z nich uvádí, že si peníze půjčili jen u rodičů, čtyři od kamarádů. Jeden respondent si vzal půjčku na auto, jeden si půjčil na splátku jiného dluhu a jeden na lyžařský pobyt. Ostatní svoje důvody nespécifikovali.

Graf 8 Souhrn odpovědí na otázku 13

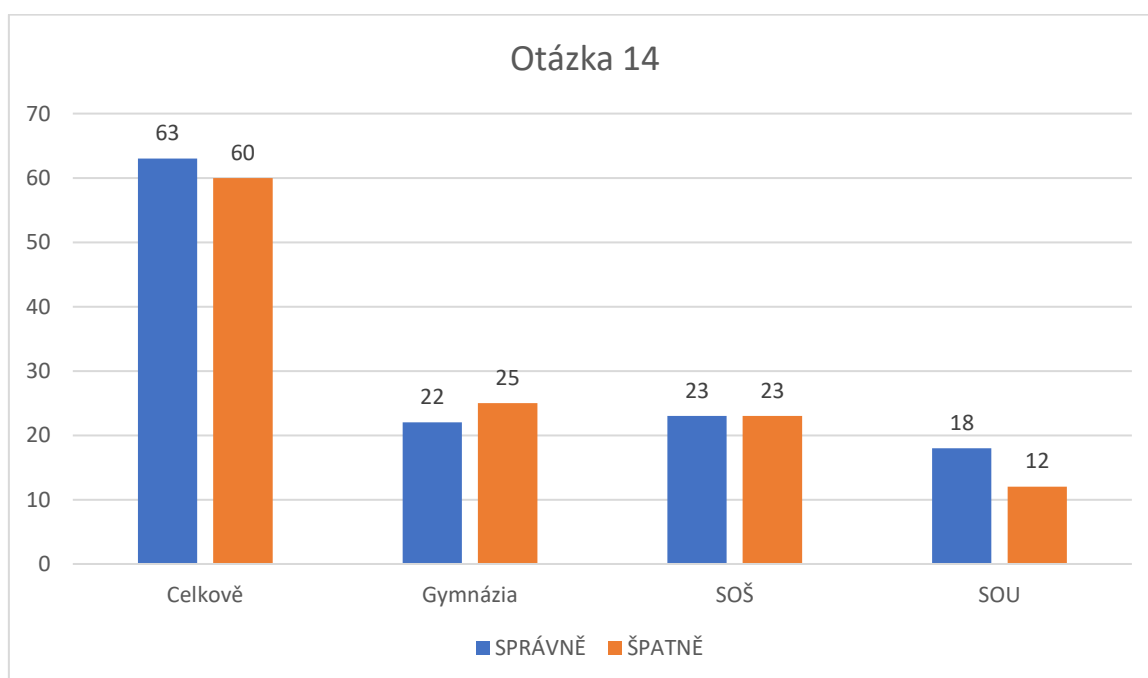
5.2 Vybrané základní principy a pojmy FG

Tato část dotazníku obsahuje šest otevřených otázek, na které měli respondenti odpovědět, jak nejlépe dokáží. Odpovědi jsem vyhodnocoval podle toho, jestli obsahovaly zásadní informace pro danou problematiku. Nakonec jsem odpovědi rozřídil jako správné, nebo špatné. Jako špatné jsem samozřejmě počítal i odpovědi *nevím* a odpovědi, kde nebylo napsáno nic.

Otázka číslo 14: Popište, co je to dluhová past.

První ze série otevřených otázek se zaměřuje na problematiku dluhové pasti. Tento jev je také někdy nazýván dluhová spirála. Jedná se o jev, kdy dlužník nemá na zaplacení půjčky a situaci vyřeší další půjčkou. Tento proces se většinou opakuje jako spirála, takže dlužník nemůže ven. K posouzení správnosti odpovědi jsem tedy zkoumal, jestli daná odpověď obsahuje v nějakém znění půjčení peněz na splacení půjčky, nebo neustálé půjčování. Jak je vidět na grafu, tak mírná většina respondentů otázku zodpověděla správně. Když srovnám různé typy škol, tak u studentů gymnázia převažovaly špatné odpovědi, u SOŠ bylo správných odpovědí stejně jako špatných a respondenti ze SOU měli více odpovědí správných. Celkově je tedy vidět, že princip dluhové pasti je něco, co by se studenti maturitních oborů měli naučit lépe.

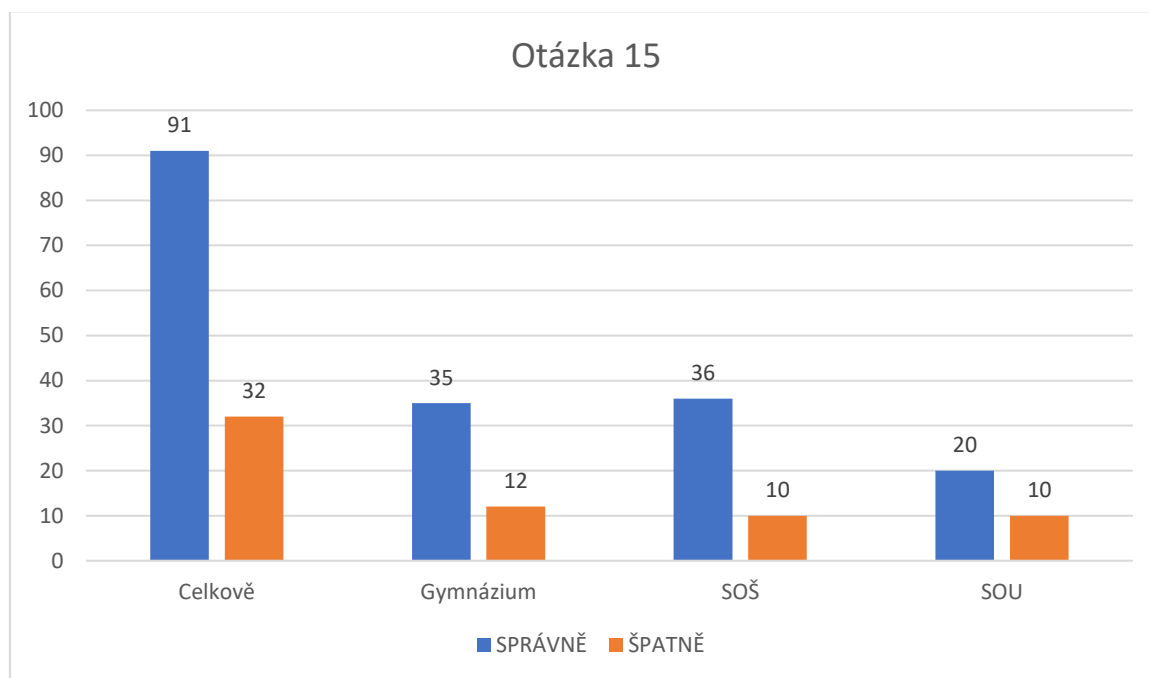
Graf 9 Souhrn odpovědí na otázku 14

Otázka číslo 15: Popište, jaká rizika s sebou nese investování.

V této otázce měli respondenti vysvětlit rizika spojené s investováním. Problematika je popsána v části 1.3.2 této práce. Nebylo rozlišené, o jaké investice se jedná, takže respondenti mohli napsat rizika jakýchkoli investic v obecném měřítku. Otázku jsem vyhodnotil jako správně zodpovězenou, pokud respondent napsal, že riziko je ztráta části vložených prostředků, nebo ztráta všech investovaných prostředků. V grafu je jasně vidět, že skoro tři čtvrtiny, přesně sedmdesát čtyři procent respondentů, na tuto otázku odpověděly správně. Nejlépe na tom byli respondenti z SOŠ, kteří měli sedmdesát osm procent správných odpovědí, a nejhůře studenti SOU, kteří měli pouze šedesát šest procent odpovědí správně. U gymnázií se výsledky shodují s celkovým průměrem. Vzhledem k tomu, že v otázce číslo dvanáct pouze sedmnáct procent respondentů odpovědělo, že využívá investice, tak je velmi povzbudivé, že i ti, kdo je nepoužívají, znají rizika s nimi spojená.

Graf 10 Souhrn odpovědí na otázku 15

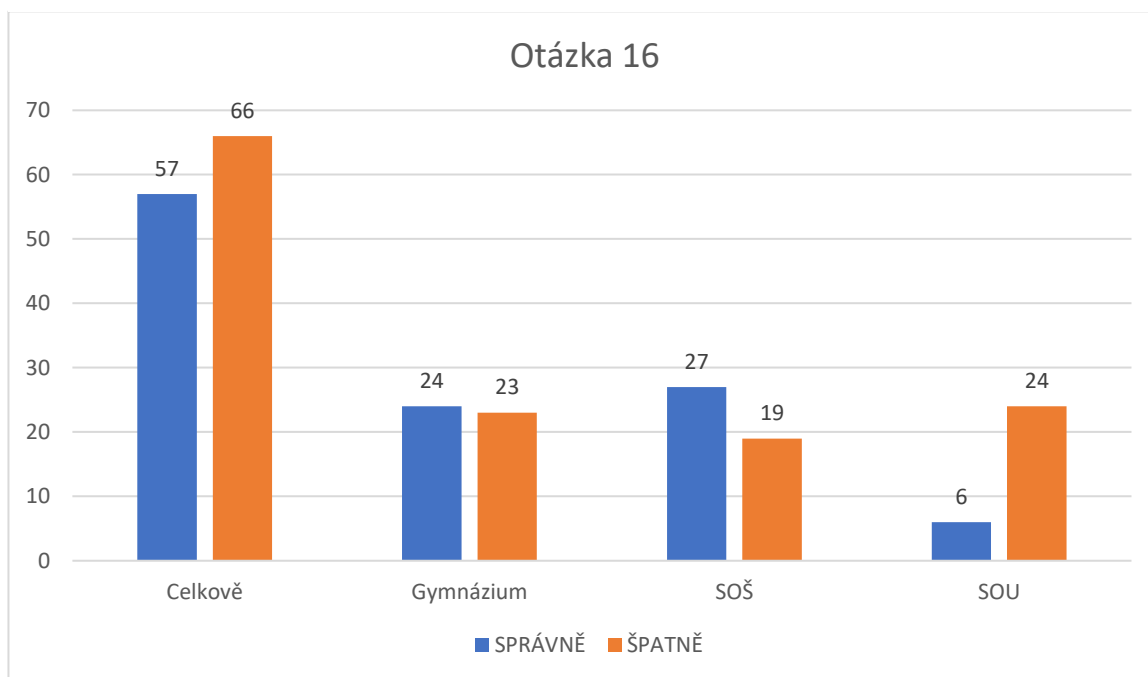

Otázka číslo 16: Popište, jak by měl vypadat ideální osobní nebo rodinný rozpočet.

Tuto problematiku jsem nastínil v kapitole 1.2. Když si jakýkoli člověk tvoří nějaký svůj rozpočet, ať už se jedná o jeho osobní nebo rodinný, vždy by měl myslet na to, že z jeho finančních prostředků by mělo zůstat něco, z čeho si bude vytvářet rezervu. Jednotlivé odpovědi jsem také hodnotil podle tohoto kritéria. Pokud bylo v odpovědi jakýmkoli způsobem napsáno, že rozpočet by měl být v plusových hodnotách, byla odpověď

hodnocena jako správná. Někteří respondenti do této odpovědi více či méně zakombinovali také procentuální rozložení rozpočtu, zřejmě podle toho, jak se to učili ve škole, nebo samostudiem. Na grafu k této otázce je vidět, že celkově převažují špatné odpovědi. To je způsobeno tím, že respondenti ze SOU odpověděli špatně v osmdesáti procentech. Studenti gymnázií odpověděli špatně jen v necelé polovině případů. Respondenti ze SOŠ dopadli v této otázce nejlépe, protože jejich odpovědi byly z padesáti osmi procent správné.

Graf 11 Souhrn odpovědí na otázku 16

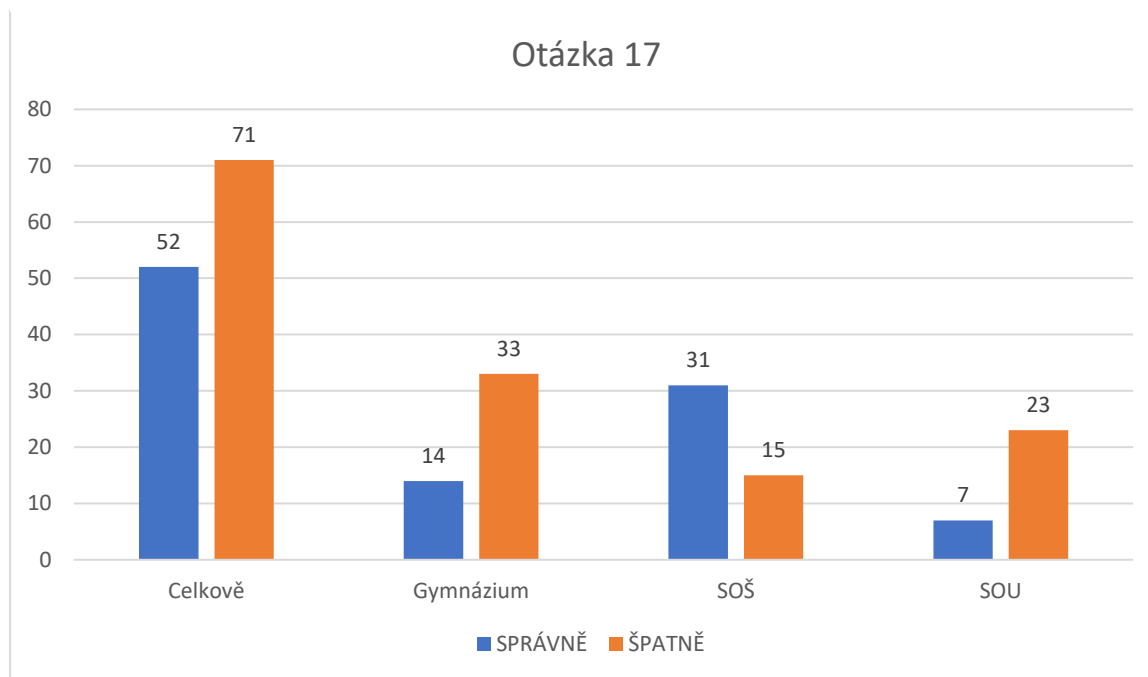

Otázka číslo 17: Popište princip kreditní karty.

Tato otázka se zaměřuje na kreditní karty, které jsou v této práci blíže popsány v kapitole 1.4.2. Kreditní karta je jedna z forem půjčky, které banky nabízejí svým klientům. Klient může kreditní kartu využívat stejným způsobem jako debetní kartu, kterou má ke svému účtu. Peníze na účtu ke kreditní kartě jsou však banky a klient je následně musí bance vrátit. Tuto otázku jsem tedy vyhodnocoval podle tohoto kritéria. Pokud respondent v nějaké formě do odpovědi napsal, že kreditní karta je půjčka, peníze na kartě nejsou jeho, ale banky, nebo že peníze posléze musí splatit, odpověď jsem uznal jako správnou. Někteří respondenti si také spletli debetní a kreditní kartu, toto mohlo být zapříčiněno buď neznalostí problematiky, nebo chybným přečtením zadání. Celkově bylo padesát osm procent odpovědí špatně a jen čtyřicet dva procent správně. U respondentů z gymnázií bylo správně třicet

procent odpovědí, u SOU bylo správně jen dvacet tři procent. SOŠ se u této otázky vymyká, protože ve dvou třetinách případů, konkrétně v šedesáti sedmi procentech, odpověděli respondenti správně. To by mohlo indikovat větší zaměření na tuto problematiku v hodinách nebo větší míru využívání tohoto produktu studenty SOŠ.

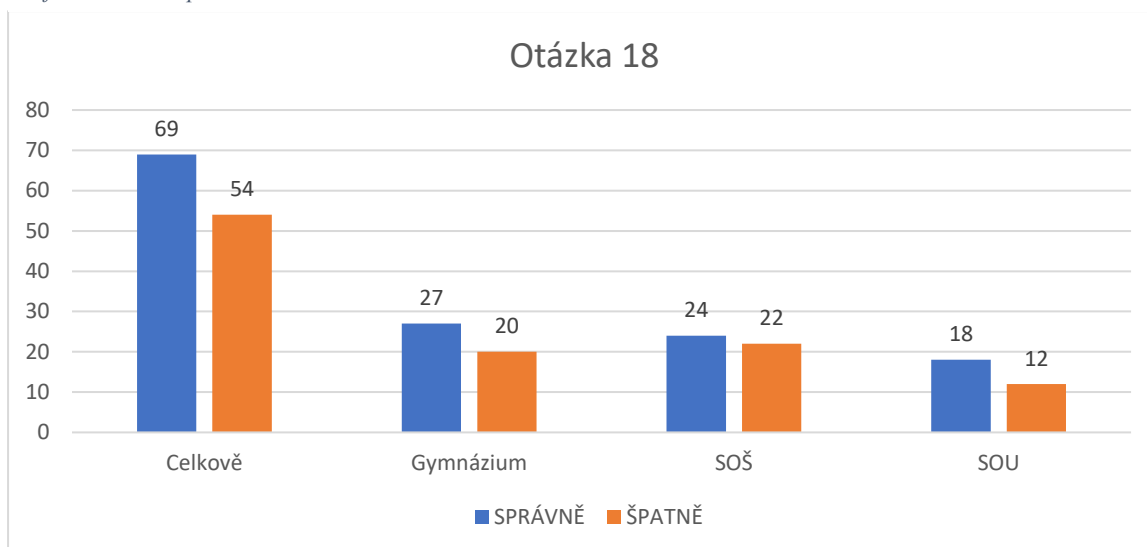
Graf 12 Souhrn odpovědí na otázku 17

Otázka číslo 18: Napište, k čemu se využívá životní pojištění.

V grafu k této otázce vidíme, že většina odpovědí byla správných. Princip životního pojištění je popsán v kapitole 1.3.3. Podle tohoto principu jsem hodnotil odpovědi. Patnáct respondentů napsalo jako odpověď, že životní pojištění je jen pro případ smrti. Tyto odpovědi jsou samozřejmě vyhodnoceny jako správné, i když pro účely zjišťování FG by určitě bylo lepší, kdyby byla připojena část i s druhým účelem pojištění. Nicméně jedenáct z těchto odpovědí bylo z jedné školní třídy na SOU, takže mě to vede k závěru, že buďto životní pojištění probírali jen z tohoto úhlu, nebo si při vyplňování pomohli mezi sebou. Celkem padesát šest procent respondentů odpovědělo správně. Na gymnáziích to bylo konkrétně padesát sedm, na SOŠ padesát dva a na SOU šedesát procent. Výsledky jsou tedy celkem vyrovnané mezi gymnáziem a SOU. Respondenti ze SOU ale dosáhli lepších výsledků. Pro účel tohoto výzkumu považuji tedy jejich stejné nebo velmi podobné odpovědi za náhodu a ne za nějakou formu skupinové práce.

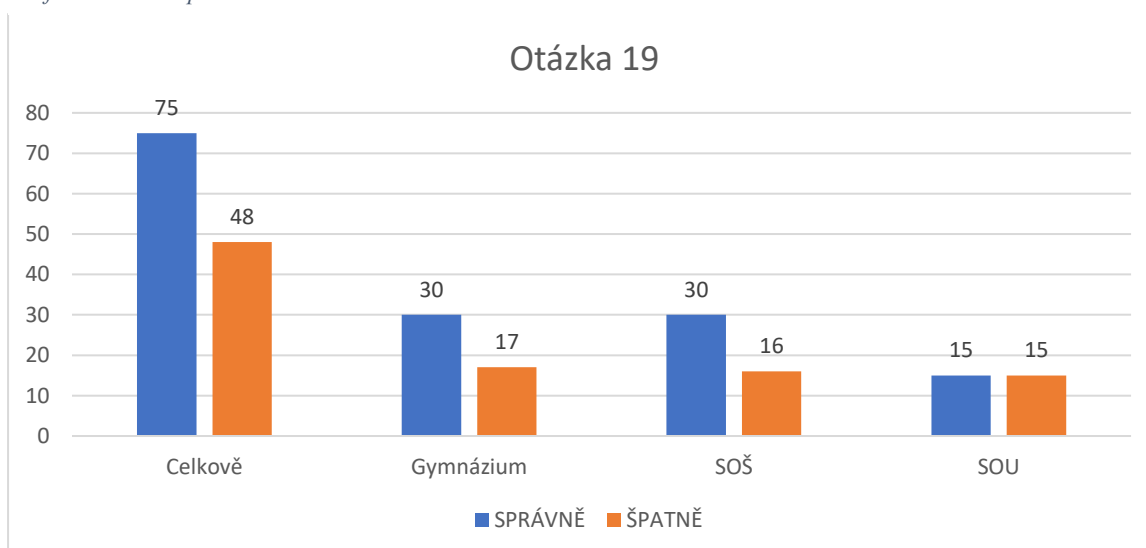
Graf 13 Souhrn odpovědí na otázku 18

Otázka číslo 19: Jaká jsou rizika placení mobilním telefonem?

Tuto otázku jsem do dotazníku zařadil proto, že mladší lidé mají více tendencí jít s dobou a používat novější metody. Placení přes telefon je tedy, troufnu si říct, doménou mladých lidí. Tento způsob placení je čím dál populárnější a je tedy potřebné znát i rizika s ním spojená. Respondenti uváděli různé odpovědi, vesměs správné. Ztráta, nebo odcizení telefonu a vybitá baterie byly nejčastější z nich. Mnoho odpovědí se týkalo rizik spojených obecně s platbami kartou. Tyto odpovědi jsem také vyhodnotil jako správné. Z grafu je patrné, že většina respondentů zná rizika placení mobilním telefonem. Šedesát jedna procent všech odpovědí bylo správných. Na gymnáziích a SOŠ bylo shodně šedesát pět procent správných odpovědí. U respondentů ze SOU to bylo padesát na padesát.

Graf 14 Souhrn odpovědí na otázku 19

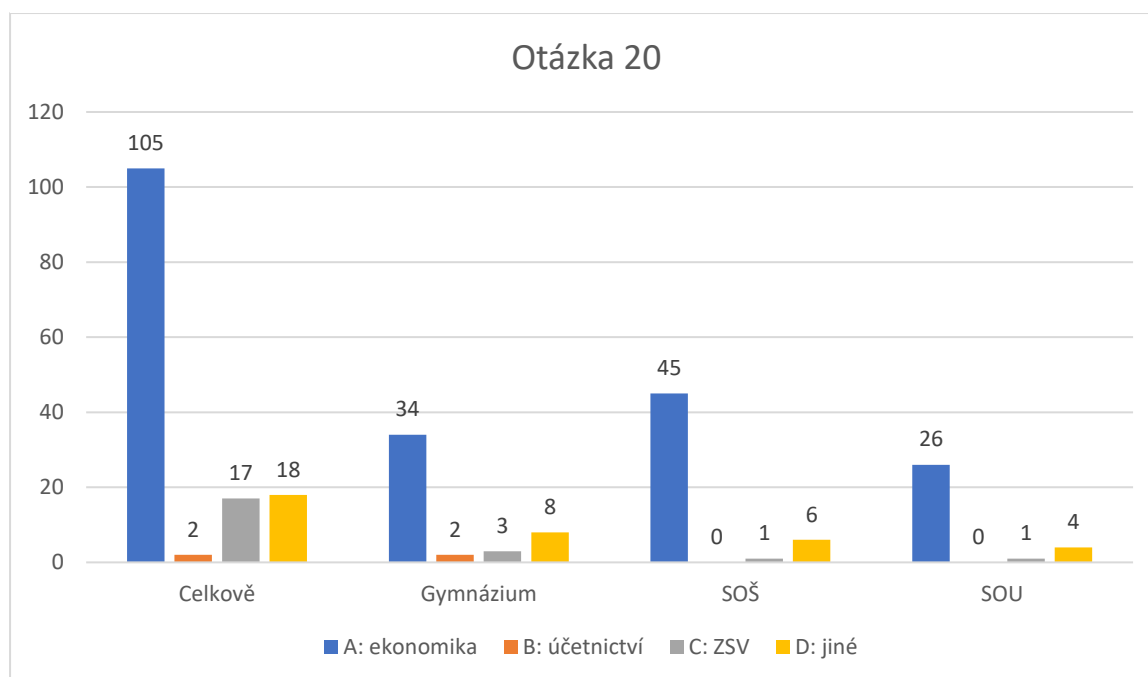

5.3 Výuka finanční gramotnosti

Otázka číslo 20: V jakých předmětech jste se na střední škole setkali s finanční gramotností?

V této otázce měli respondenti označit, v jakých předmětech se na střední škole setkali s výukou FG. Mohli samozřejmě označovat více odpovědí, což někteří také využili. Zdaleka nejvíce respondentů (osmdesát pět procent) označilo možnost A, tedy že se s tímto učivem setkali v předmětu ekonomika. Čtrnáct procent potom uvedlo, že se s FG setkali také v předmětu základy společenských věd. Dva respondenti z gymnázia uvedli i účetnictví a osmnáct respondentů uvedlo i jiný zdroj informací. Z těchto osmnácti uvedlo osm, že se s učivem týkajícím FG nesetkalo nikde. Tyto výsledky potvrzují to, co jsem popisoval v kapitole 3.4, a sice, že výuka FG probíhá na školách hlavně v rámci ekonomiky a základů společenských věd. V odpovědích jsem ale očekával větší zastoupení ZSV, protože osobní a rodinné rozpočty jsou vměstnané většinou tam.

Graf 15 Souhrn odpovědí na otázku 20

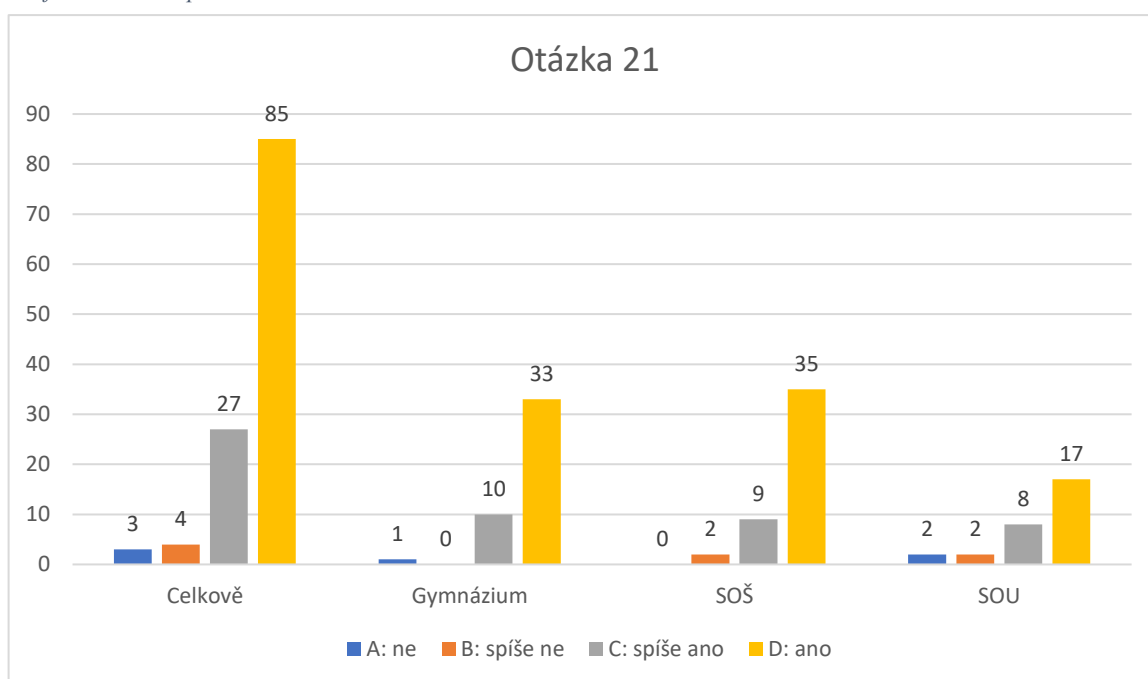

Otázka číslo 21: Je podle vás finanční gramotnost na střední škole důležitá?

Z odpovědí na tuto otázku lze vyčíst, že pro naprostou většinu respondentů napříč školami, na kterých studují, je finanční gramotnost důležité téma. Sedmdesát procent všech respondentů jasně odpovědělo, že je pro ně FG důležitá a dalších dvacet dva procent odpovědělo, že je spíše důležitá. To lze považovat za jednoznačný výsledek. Pouze tři respondenti odpověděli, že to není důležité téma. Nejvíce je FG důležitá pro studenty SOŠ (sedmdesát šest procent), následují gymnázia se sedmdesáti procenty a na SOU je to padesát šest procent. Čtyři respondenti tuto otázku nevyplnili.

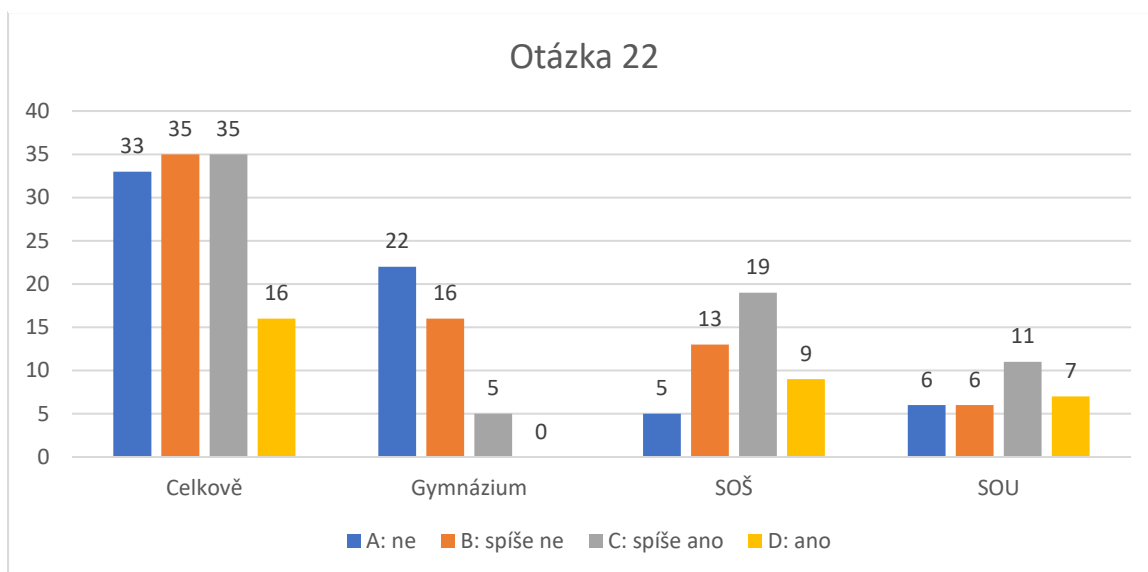
Graf 16 Souhrn odpovědí na otázku 21

Otázka číslo 22: Považujete výuku finanční gramotnosti na vaší škole za dostačující?

Podle grafu lze vyčíst, že jsou celkem velké rozdíly mezi spokojeností s výukou finanční gramotnosti na různých školách. Zatímco respondenti z gymnázií spíše nejsou spokojeni s výukou FG na své škole, respondenti ze SOŠ ve většině považují výuku FG na své škole za dostačující, nebo spíše dostačující. U studentů SOU převažuje možnost spíše ano a ostatní možnosti mají skoro stejný počet výskytů. Celkově by se dalo říci, že převažuje názor nedostatečné výuky FG na školách, kde padesát osm procent respondentů volilo odpovědi ne a spíše ne, a jen třináct procent studentů považuje výuku FG za dostačující. K této otázce se nevyjádřili čtyři respondenti.

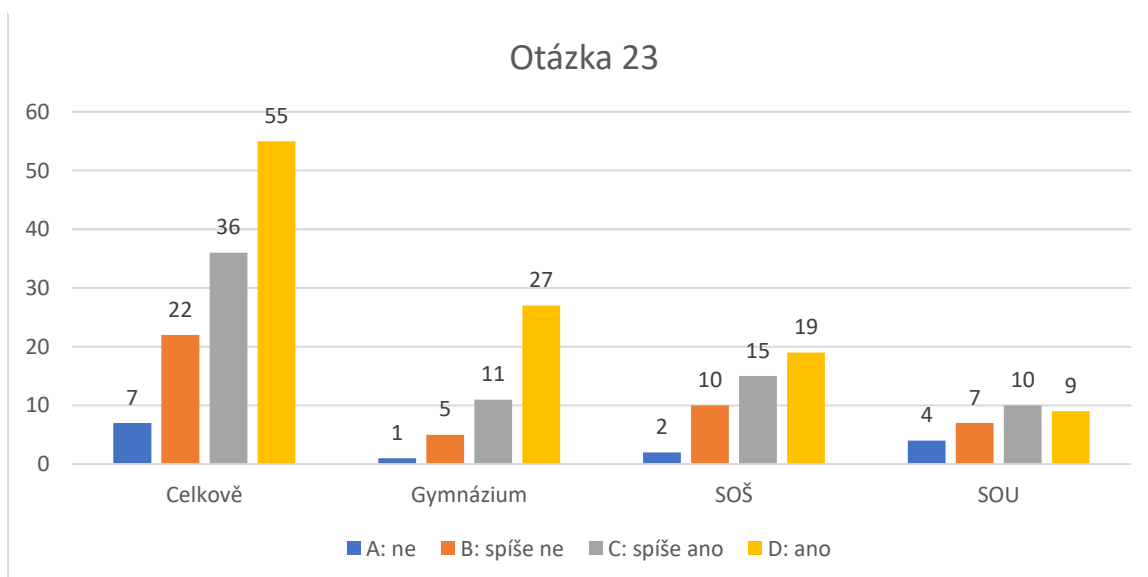
Graf 17 Souhrn odpovědí na otázku 22

Otázka číslo 23: Měl by být finanční gramotnosti věnován samostatný předmět?

Jak je vidět, tak nejpočetnější zastoupení v této otázce má možnost s odpovědí ano. Čtyřicet šest procent všech respondentů si tedy myslí, že by měl být FG věnován samostatný předmět. Dalších třicet procent si myslí, že spíše ano. Tři čtvrtiny všech respondentů by tedy zavedlo samostatný předmět Finanční gramotnost. Největší zastoupení této odpovědi nalezneme u respondentů z gymnázií, kde se možnost ano vyskytuje v šedesáti procentech. I na SOŠ by byla většina studentů pro zavedení samostatného předmětu. Na SOU je více negativních odpovědí, ale zavedení samostatného předmětu by jasně a spíše ano podporovaly skoro dvě třetiny studentů. Tři studenti otázku nevyplnili.

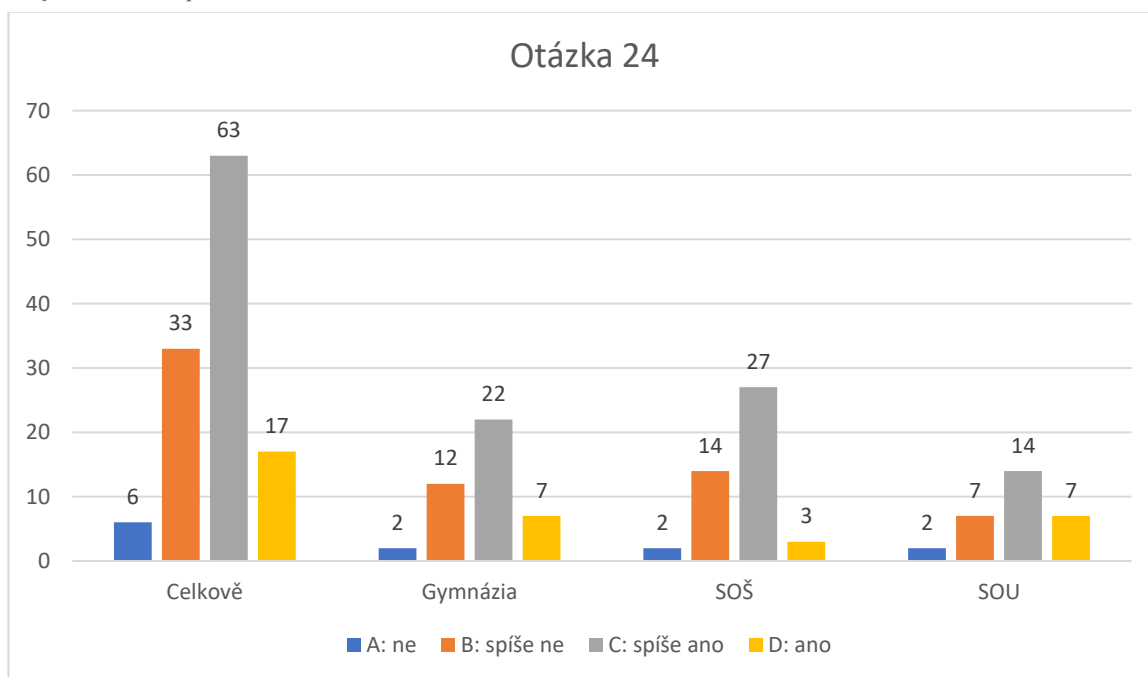
Graf 18 Souhrn odpovědí na otázku 23

Otázka 24: Považujete vaši osobní finanční gramotnost za dostačující?

Touto otázkou měli respondenti možnost provést v jistém smyslu sebereflexi. Mohli se podívat na svůj vyplněný dotazník a sami posoudit, zda je jejich FG na dobré úrovni, či nikoliv. V celkových výsledcích si padesát tři procent respondentů myslí, že jejich FG je spíše dostačující. Dvacet osm procent si myslí, že je spíše nedostačující. Čtrnáct procent ji považuje za dostačující a zbylých pět procent za nedostačující. Poměry odpovědí byly ve všech typech škol podobné. Jen u SOŠ byli pouze tři respondenti, kteří byli spokojeni se svojí úrovní FG.

Graf 19 Souhrn odpovědí na otázku 24

6 Celkové zhodnocení

Tento dotazník byl sestavený, aby zjistil úroveň finanční gramotnosti v závislosti na různých typech středních škol. Dotazník měl čtyři části a hodnotit má smysl pouze tři, protože v první části jsou jen údaje o vzorku respondentů, a to je zhodnoceno v kapitole 4.4 Výzkumný vzorek.

V první hodnocené části výsledky ukázaly, že většina dnešních studentů má k dispozici měsíčně mezi dvěma a půl až pěti tisíci korunami. Šedesát procent získává svoje finanční prostředky od rodičů a přibližně stejné procento z nich chodí i na brigády. Pět procent také podniká. S celkovými příjmy souvisí i celkové výdaje. Největší množství respondentů pohybuje s výdaji pod třemi tisíci korunami za měsíc. Je vidět, že přibližně stejné množství respondentů s vysokými příjmy má i vysoké výdaje. Na otázku o účelu svých výdajů odpovídali respondenti napříč školami dost podobně. Jídlo, zábava, oblečení jasně vedou. Je také vidět, že napříč školami mnozí využívají tabákové výrobky. Rozdíly byly v zábavě, u které se položky lišily podle typu školy respondenta.

Devadesát čtyři procent mladých lidí využívá pro svoje finance běžný účet a čtyřicet tři procent i účet spořicí, kam si dotazovaní odkládají peníze stranou. Studenti si spoří ve více případech, ale jinou formou. Celkově si vytváří nějaké rezervy skoro tři čtvrtiny všech studentů. To je velmi pozitivní údaj. Z toho vyplývá, že třicet procent si vytváří rezervy jinde než na spořicím účtu. Naproti tomu pouze třináct procent respondentů využívá investice. Naprostá většina z těchto respondentů navštěvuje gymnázium, takže je vidět rozdíl mezi gymnázií a zbytkem škol. Tento údaj se možná jeví jako málo, ale mnoho respondentů ještě není plnoletých, takže by se to dalo interpretovat jako dobrý výsledek. V oblasti půjček se sedmnáct studentů vyjádřilo, že si někdy půjčili peníze. Jedenáct z nich bylo také z gymnázia. To ukazuje na to, že gymnazisté ve větší míře nakládají s penězi.

V další části dotazníku už měli studenti odpovídat podle svých znalostí na otázky z finanční gramotnosti. Princip dluhové pasti zná více jak polovina z celkového počtu studentů. Jednoznačně nejlépe si ale v této otázce vedli studenti z učilišť a nejhůře studenti gymnázií. To je v protikladu s předpokládaným výstupem. V další otázce už si studenti vedli mnohem lépe. Rizika spojená s investováním znalo tři čtvrtě studentů. Tento poměr platí celkově a také pro maturitní obory. Na SOU byly správné odpovědi jen ze dvou třetin. Celkově je to však velmi dobrý výsledek, protože rizika spojená s investováním zná více

respondentů, než je těch, kteří investují. Zato ideální rozpočet dal studentům zabrat. Na SOŠ byl výsledek nejlepší, ale i tak bylo správných odpovědí jen padesát osm procent. Na gymnáziích to bylo půl na půl, ale na SOU bylo osmdesát procent odpovědí špatně. Celkově tedy jen čtyřicet šest procent správných odpovědí. Bylo by dobré se na tuto problematiku s učivem více zaměřit. Podobně, ale ještě o něco hůře dopadla otázka na kreditní karty. Zde bylo špatně celých padesát osm procent odpovědí. Gymnázia a SOU na tom byla ještě hůře. Konkrétně sedmdesát procent chybných odpovědí u gymnázií a sedmdesát sedm u SOU. Skóre u této otázky vylepšují studenti SOŠ se šedesáti sedmi procenty správných odpovědí.

Životní pojištění dopadlo u studentů již lépe. Celkově bylo padesát šest procent odpovědí správně. Nejlépe dopadli studenti SOU, u kterých bylo ale jedenáct odpovědí téměř stejných. Je možné, že to není náhoda, protože se studenti mohli dohodnout mezi sebou, co napíší. Počítám však s variantou, že to náhoda je. U studentů gymnázií a SOŠ byl poměr skoro stejný. Poslední otázkou z této skupiny byla rizika spojená s placením pomocí mobilního telefonu. Přes šedesát procent všech odpovědí bylo správně. Za průměrem zaostávali jen respondenti z učilišť, kde byla správná odpověď jen v polovině případů.

Výsledky tohoto výzkumu mohou být do jisté míry zkresleny. Respondenti mohli některé své odpovědi značit bez přečtení, nebo mohli psát schválně odpověď nevím k otevřeným otázkám. Toto zkreslení však považuji za minimální pro tento výzkum a domnívám se, že by bylo tím menší, čím větší by byl počet respondentů.

Podle tohoto výzkumu lze tedy říci, že celkově nejlepší znalosti finanční gramotnosti mají studenti na středních odborných školách, poté následují studenti gymnázií a nejhůře jsou na tom studenti středních odborných učilišť. Výsledky jsou tedy velmi podobné jako výsledky výzkumu české bankovní asociace z roku 2023.

Poslední část dotazníku se týkala výuky FG na jednotlivých školách. Zde bylo jasné patrné, že i přes implementaci FG do vzdělávacích plánů pro několik předmětů, se FG učí hlavně v předmětu ekonomika a okrajově v základech společenských věd. FG je pro dnešní studenty celkově velmi důležitá napříč školami. Většina studentů by si proto přála, aby byl k výuce FG zřízen samostatný předmět, protože více než polovina z nich, hlavně na gymnáziích, nepovažuje výuku FG na své škole za dostačující. Naproti tomu přes šedesát pět procent všech studentů považuje svoji finanční gramotnost za spíše, nebo úplně dostačující, což je v mírném rozporu s výsledky tohoto výzkumu.

Závěr

Závěrem bych rád zhodnotil výzkum ze svého pohledu a navrhl možnosti zlepšení. Tento výzkum by byl jistě lépe reflektoval skutečné výsledky, kdyby byl rozsáhlejší. Výsledky výzkumu z pěti škol se dají využít jen v omezené míře, avšak na průřezový obraz to stačí. Finanční gramotnost studentů středních škol, jak ji dokládá tento výzkum se dosti podobá výzkumům, které provádí Česká bankovní asociace. Výsledky mého výzkumu jsou mnohem lepší, než jsem očekával na začátku této práce a velmi mne to potěšilo. V kombinaci s výsledky průzkumů, které provádí různé subjekty, například již zmiňovaná Česká bankovní asociace, nebo třeba MŠMT, je vidět narůstající finanční vzdělání v populaci. Je to naděje, že by se lidé mohli méně zadlužovat a celkově mít méně finančních potíží. Samozřejmě je nutné, aby si lidé doplňovali FG i v průběhu života. Existuje množství způsobů, které se dají využít. Od různých knih, přes internetové články, příručky bank až k navštěvování kurzů. Jak je však vidět, tak dnešní generace má ze středních škol slušné základy FG k tomu, aby se ve financích neztratila.

Finanční gramotnost na středních školách se nyní učí v daleko větší míře než v době, kdy jsem na střední školu chodil já. Bohužel si myslím, že by se toho dalo ještě hodně vylepšit. Vytvoření samostatného předmětu, v rámci kterého by se vyučovala pouze finanční gramotnost, by jistě velmi pomohlo. Jsem si také vědom, že pro mnoho škol to není přijatelné z hlediska časových dotací na jednotlivé předměty ani z hlediska množství obsahu v předmětech. Potom je ale na čase se zamyslet nad tím, jestli máme studenty učit nazpaměť vědomosti, které si najdou za pár vteřin na mobilních telefonech, nebo je chceme naučit něco, co budou opravdu potřebovat v každodenním životě. Tato problematika se dá jistě řešit i jinými způsoby. Třeba různými projekty, přednáškami a jinými zajímavými metodami. Jakákoli metoda by však měla mít více časové dotace a měla by se opakovat tak, aby si základní principy FG zvládl osvojit každý student.

Seznam zdrojů

Publikace

GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 2. Brno: Paido, 2010. ISBN 978-80-7315-185-0.

ALTMANOVÁ, Jitka, FALTÝN, Jaroslav; NEMČÍKOVÁ, Katarína a ZELENDOVÁ, Eva (ed.). *Gramotnosti ve vzdělávání: [příručka pro učitele]*. V Praze: Výzkumný ústav pedagogický, 2010. ISBN 978-80-87000-41-0.

ZHÁNĚL, Jiří, Vladimír HELLEBRANDT a Martin SEBERA. *Metodologie výzkumné práce*. Brno: Masarykova univerzita, 2014. ISBN 978-80-210-6696-0.

Elektronické zdroje

ČESKÁ BANKOVNÍ ASOCIACE. *Finanční gramotnost Čechů 2023* [online]. 2023 [cit. 2024-03-04]. Dostupné z: <https://cbaonline.cz/financni-gramotnost-cechu-2023>

ČESKÁ SPOŘITELNA. *Osobní finance* [online]. 2023 [cit. 2023-11-07]. Dostupné z: <https://www.csas.cz/cs/osobni-finance/pujcky/kontokorent>

ČESKÁ SPOŘITELNA. *Osobní finance* [online]. 2023 [cit. 2023-11-07]. Dostupné z: <https://www.csas.cz/cs/osobni-finance/ucty-karty/kreditni-karta>

ČESKÁ ŠKOLNÍ INSPEKCE. *Finanční gramotnost žáků základních škol a výuka finanční gramotnosti na středních školách: Tematická zpráva 2022/2023*. In: . 2023, s. 10-11.

Dostupné také z:

https://www.csicr.cz/CSICR/media/Prilohy/2023_p%C5%99%C3%ADlohy/Dokumenty/TZ_Financni-gramotnost.pdf

GYMNÁZIUM MEZINÁRODNÍCH A VEŘEJNÝCH VZTAHŮ PRAHA. *Gymnázium mezinárodních a veřejných vztahů Praha* [online]. 2018 [cit. 2024-03-06]. Dostupné z:

<https://www.gmvv.cz/pro-uchazece>

MINISTERSTVO FINANCÍ. *Finanční gramotnost Aneb proč se finančně vzdělávat* [online]. 2023 [cit. 2023-01-11]. Dostupné z:

<https://financnigramotnost.mfcr.cz/cs/pro-odborniky/strategicke-dokumenty#definice>

NÁRODNÍ PEDAGOGICKÝ INSTITUT. *Metodický portál RVP* [online]. [cit. 2023-10-28]. Dostupné z:

<https://digifolio.rvp.cz/view/artefact.php?artefact=58591&view=2939&block=18975>

Obchodní akademie a Vyšší odborná škola Příbram [online]. 2022 [cit. 2024-03-11].

Dostupné z: <https://www.oapb.cz/svp/>

Střední odborné učiliště Blatná [online]. 2022 [cit. 2024-03-30]. Dostupné z:

<https://soublatna.cz/dokumenty-web/zakladni-dokumenty/>

STŘEDNÍ ODBORNÉ UČILIŠTĚ KADEŘNICKÉ KARLÍNSKÉ NÁMĚSTÍ 8/225
PRAHA 8 - KARLÍN. *Školní vzdělávací program: Kadeřník*. In: . 2022.

Střední odborné učiliště - Praha Radotín [online]. 2017 [cit. 2024-03-11]. Dostupné z:

<https://www.klapice.cz/svp.html>

VYŠŠÍ ODBORNÁ ŠKOLA ODĚVNÍHO NÁVRHÁŘSTVÍ A STŘEDNÍ
PRŮMYSLOVÁ ŠKOLA ODĚVNÍ. *Školní vzdělávací program: Scénická tvorba a design*. In: . 2022.

Trojské gymnázium [online]. 2022 [cit. 2024-03-09]. Dostupné z:

<https://gymnazium.euroskola.cz/o-skole/skolni-dokumenty/>

Seznam obrázků, tabulek a grafů

Seznam Obrázků

Obrázek 1 Investiční trojúhelník 10

Seznam tabulek

Tabulka 1 Přehled respondentů 25

Seznam grafů

Graf 1 Souhrn odpovědí na otázku 5	27
Graf 2 Souhrn odpovědí na otázku 6	28
Graf 3 Souhrn odpovědí na otázku 7	29
Graf 4 Souhrn odpovědí na otázku 8	30
Graf 5 Souhrn odpovědí na otázku 10	31
Graf 6 Souhrn odpovědí na otázku 11	32
Graf 7 Souhrn odpovědí na otázku 12	33
Graf 8 Souhrn odpovědí na otázku 13	33
Graf 9 Souhrn odpovědí na otázku 14	34
Graf 10 Souhrn odpovědí na otázku 15	35
Graf 11 Souhrn odpovědí na otázku 16	36
Graf 12 Souhrn odpovědí na otázku 17	37
Graf 13 Souhrn odpovědí na otázku 18	38
Graf 14 Souhrn odpovědí na otázku 19	38
Graf 15 Souhrn odpovědí na otázku 20	39
Graf 16 Souhrn odpovědí na otázku 21	40
Graf 17 Souhrn odpovědí na otázku 22	41
Graf 18 Souhrn odpovědí na otázku 23	41
Graf 19 Souhrn odpovědí na otázku 24	42